

3 • 2010

Tom Moring
Sebastian Godenhjelm

Det samman- hållande kittet

En studie
av minoritets-
medier i Europa

magma

Magma-studier

- 1-2009 **Svenskans ställning i Finland**, en attitydundersökning, (finns endast i digital form)
- 2-2009 **Finlands okända historia**. En studie av Janne Holmén som granskar hur den svenska tiden 1150-1809 behandlas i gymnasieundervisningen i Finland.
- 3-2009 **Svenskans ställning i metropolen**. En studie av Marianne Mustajoki som analyserar språkkonsekvenserna av samarbetslösningar i huvudstadsregionen.
- 1-2010 **Det svenska i Finland år 2030**. En scenarioreport om svenskans framtid utgående från förändringen i vår omvärld.
- 2-2010 **Kommunreformens konsekvenser för församlingarna**. En studie av Bengt Klemets som behandlar församlingsidentitet och strukturer i de nya kyrkliga samfälligheterna.
- 3-2010 **Det sammanhållande kittet**. En studie av minoritetsmedier i Europa av Tom Moring och Sebastian Godenhjelm.

Övrig Magmalitteratur

Europeisk mosaik – Nationella minoriteter som utmaning. Sten Berglund och Kjetil Duvold ger i denna bok en överblick över de nationella minoriteterna i Europa och placerar minoritetsproblematiken i ett större politiskt sammanhang. Utgiven i juni 2010.

Det sammanhållande kittet – en studie av minoritetsmedier i Europa

Utgivare: Finlands svenska tankesmedja Magma
www.magma.fi

Magma-studie 3 • 2010

Tryck: Redfina Oy

Form och layout: Jaagon Ab
Bilder till pärmkollage: Wikipedia (kartor), iStockphoto (medier)
Bild på Tom Moring och Sebastian Godenhjelm: Mats Engblom

ISBN:
978-952-5864-09-0 (den tryckta versionen)
978-952-5864-10-6 (pdf-versionen)

Magma-publikationer
ISSN:
1798-4629 (den tryckta serien)
1798-4610 (pdf-versionen)

Innehållet fritt tillgängligt med vissa förbehåll:
Magma önskar största möjliga spridning av de publikationer som ges ut. Därför kan våra rapporter fritt laddas ner via www.magma.fi. Det är tillåtet att kopiera, citera och återge avsnitt ur denna publikation förutsatt att källan anges samt att innehållet inte förändras eller förvrängs.

MAGMA-STUDIE 3 • 2010

Det sammanhållande kittet

– en studie av minoritetsmedier i Europa

Tom Moring
Sebastian Godenhjelm

Om författarna

Tom Moring **Sebastian Godenhjelm**

Tom Moring är professor i kommunikationslära, särskilt journalistik vid Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet. Han har tidigare verkat som journalist, programdirektör för Rundradions svenska radioprogram och generalsekreterare för den europeiska organisationen för regionala- och minoritetsspråk, och han har varit medlem i expertkommittén för Europarådets stadga för landsdels- och minoritetsspråk. Hans forskning fokuserar på minoriteters medier samt på politisk kommunikation och journalistik.

E-post: tom.moring@helsinki.fi

Sebastian Godenhjelm är forskare vid Svenska social- och kommunalhögskolan och doktorand vid institutionen för ekonomi och politik vid Helsingfors universitet. Han har tidigare arbetat inom flera forsknings- och utvärderingsprojekt som berör flerspråkighet. Han har också medverkat i beredningen av Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2009 vid Justitieministeriet. Hans forskning fokuserar förutom på flerspråkighet även på implementeringen av Europeiska unionens strukturfondsprojekt inom ramen för vilket han även skriver sin doktorsavhandling.

E-post: sebastian.godenhjelm@helsinki.fi

Innehåll

Förord	9
Inledande sammanfattning	13
Inledning	19
Kontextualisering av studien ur ett finlandssvenskt perspektiv	21
Syfte, metod och material	27
Språkets betydelse	30
Minoritetsspråksrelaterade aspekter	30
Mediernas betydelse för minoritetsspråk	34
Minoritetsmedier i olika europeiska länder	39
Den kymriska språkgruppen i Wales, Storbritannien	41
Medielandskapet i Wales	46
Sammanfattning av medielandskapet i Wales	59
Den tyskspråkiga språkgruppen i Sydtyrolen	63
Medielandskapet i Sydtyrolen	67
Sammanfattning av medielandskapet i Sydtyrolen	75
Gränslandet Tyskland-Danmark	77
Medielandskapet i gränslandet Tyskland-Danmark	81
Sammanfattning av medielandskapet i gränslandet Tyskland-Danmark	92
Den katalanska språkgruppen i Spanien	94
Medielandskapet i Katalonien	100
Sammanfattning av medielandskapet i Katalonien	107
Slutsatser	110
Referenser	119
Bilaga 1	124
Bilaga 2	126

Förord

Ett livskraftigt språk baserar sig på flera hörnstenar. Hemmet ger barnet de första orden, skolan bygger upp en begreppsapparat som bär ut i vuxenlivet och medierna hjälper människan att följa med sin tid på sitt eget modersmål. Många nationella minoriteter saknar någon av hörnstenarna, och för dem blir det språkliga bygget labilt.

Den här Magmastudien utgår från mediernas betydelse. Nya medier utsätter de traditionella för hård press. Internet erbjuder radikalt förändrade möjligheter till informationsförmedling och kommunikation. Allt oftare hettar det till när public servicebolag möter privata tidningshus i nya tillämpningar på webben. Finanskrisen har ytterligare tillspetsat situationen. Hur väl klarar svenskspråkiga medier i Finland utmaningen i denna brytningstid? Och är konsumenterna redo att behålla språket om de växlar medium?

Svenskfinland är ingalunda ensamt om att ställa dessa frågor. Liknande tankegångar förs fram bland nationella minoriteter på olika håll i Europa. Utgångspunkterna varierar, men överallt finns gemensamma kännetecken: De ekonomiska resurserna är annorlunda nu än före finanskrisen. Invandringen ger vissa språkgrupper mer tyngd i samhället och andra mindre. Den tilltagande två- eller flerspråkigheten sätter gamla språklojaliteter på prov. Med hjälp av internet och tv stärker engelskan sin ställning.

Med projektet ”Public service och kommersiella medier för minoriteter i Europa” önskade tankesmedjan Magma samla erfarenheter från några regioner i Europa. Vi ville hitta lärdomar för utvecklingen av svenska medier i Finland. Vi vet att utgångspunkten har varit rätt god i Svenskfinland, med tv, radio och ett stort antal tidningar på svenska. Men i en situation då det svenska gått

bakåt på många områden i Finland vore det kortsynt att blunda för utvecklingen på andra håll. Det finns minoriteter i Europa som krymper, men det finns andra som växer med hjälp av privata och offentliga satsningar som stärker minoritetsspråket.

Magma-studien *Det sammanhållande kittet – en studie av minoritetsmedier i Europa* presenterar resultaten av projektet. Här behandlas läget i Wales, där kymriskan länge hann gå kräftgång innan seriösa åtgärder vidtogs för att fånga upp den unga generationen. I Wales är fokus särskilt på tv som språkbärare. Studien pekar också på utvecklingen i italienska Sydtyrolen där minoritetens ställning stadigt har förbättrats, om ock från en relativt svag nivå. Där bidrar flera faktorer till minoritetsspråkets renässans: Den fria tillgången till gränsöverskridande tv- och radiosändningar från tyskspråkiga länder samt satsningar på lokal produktion av hög kvalitet. Studien granskar gränslandet mellan Danmark och Tyskland där minoriteterna på bägge sidor om gränsen har helt olika utgångspunkter. Och den betraktar situationen i Katalonien, där en stor folkmängd möjliggör experiment av olika slag.

Det grundläggande syftet med projektet har varit att via erfarenheter från relevanta regioner i Europa söka information som bidrar till att på sikt säkra ett mångsidigt och kvalitativt högt stående medieutbud på svenska i Finland som är både nyhets- och kulturförmedlande.

Materialet i föreliggande rapport visar att alla de berörda regionerna har sina specifika problem men också klara styrkefaktorer. Magmas studie innehåller många slutsatser. En av de viktigaste pekar på behovet av kvalitet inom medieutbudet i en situation då språklojaliteten minskar. Erfarenheter från alla de studerade regionerna antyder att unga människor sällan följer minoritetsmedier av gammal vana – man är trogen språket bara om kvaliteten på utbudet är tillräckligt hög och utbudet dessutom är tillräckligt omfattande.

En annan viktig insikt har att göra med det Europa som växt fram de senaste decennierna. Vi har sett många gränser öppnas som en följd av politiska överenskommelser. Inom etermedia återstår däremot gränser som försvårar minoriteternas vardag. De svenskspråkiga i södra Finland får inte fri tillgång till Sveriges tv (lika lite som de finsktalande i Sverige får fri tillgång till finsk tv). Samma problem gäller de dansktalande i norra Tyskland. Undantag finns i Europa där frågan har lösts på ett elegant sätt, som denna studie visar. Just dessa gränsöverskridande tv-sändningar stärker språket och moderniserar det.

Varför ska det vara så svårt för minoriteter att få fri tillgång till sändningar över nationsgränserna på eget modersmål i en tid då varor, pengar, tjänster och människor kan röra sig fritt i vår europeiska union? Svaret är att den politiska viljan till förändring saknas.

Medierna utgör en av grundstenarna i det livslånga bygge som ger människan förutsättningar att använda sitt modersmål. Utan medier föråldras språket. Begreppsapparaten förnyas inte. Det blir svårt att diskutera de senaste händelserna i dagens samhälle. I den situationen förvandlas också ett starkt modersmål småningom till en dammig kvarleva från det förgångna.

Med denna studie vill tankesmedjan Magma medverka till att så inte sker i Svenskfinland.

Helsingfors den 10 juni 2010

Björn Sundell
Utredningsansvarig
Tankesmedjan Magma

Inledande sammanfattning

Medierna har en betydande roll i dagens samhälle. Vart än vi vänder oss är vi omgivna av information som medierna tillför oss och trenden tyder på att detta inte håller på att minska, tvärtom. Vi använder mellan en fjärdedel och en tredjedel av vår vakna tid med medier, och tiden har ökat. Medielandskapet i Svenskfinland har traditionellt betraktats som rikt. Det är framför allt värt att observera att det svenska medielandskapet i Finland har vuxit, inte krympt, och att tillväxten har varit särskilt stark under de senaste 15 åren. Trots detta står medierna, såväl i Finland som i andra länder, inför stora utmaningar.

Syftet med denna studie är att belysa hur man på olika håll i Europa möter dessa utmaningar. Vi har granskat förhållandena i fyra olika områden som har något gemensamt med det finlandssvenska. Ur detta perspektiv vill vi väcka diskussion om den svenska medie verkligheten i Finland. Trots att varieteten i medieutbudet för olika språkliga minoriteter är stor erbjuder den också möjligheter att lära sig och få idéer från andra. Mot bakgrund av observationerna och resonemanget ovan har vi valt att för denna studie besöka fyra regioner som var och en har särskilda problem och styrkor som vi tror att kan vara till nytta för en finlandssvensk mediedebatt. Dessa är Wales i Storbritannien, Sydtyrolen i Italien, gränslandet mellan Tyskland och Danmark samt Katalonien i Spanien.

Medielandskapet i Wales kännetecknas av mycket stora finansiella satsningar på kymriskt medieutbud. Medierna har till viss del

lyckats skapa synergieffekter genom tätt samarbete mellan public service-producenter och producenter inom den privata sektorn. Det institutionella regelverket ger ett starkt stöd till språket vilket även är en förutsättning för att kymriskan också i framtiden skall fortleva. Trots detta brottas kymrisk media med konkurrensen från ett överväldigande engelskt utbud som i en tvåspråkig miljö gör att de kymrisk media oftast används som komplement till engelskspråkiga media. Det stora offentliga stöd som numera ges till det kymrisk språket har inneburit att gränsen för medieverksamhet och myndighetsverksamhet har förskjutits. Service och språkundervisning erbjuds på webben i intressanta lösningar som kunde vara värda att granska mera i detalj i fortsatta studier.

Medielandskapet i Sydtyrolen kännetecknas av en sällsynt och mycket väl fungerande blandning av såväl lokalt producerat medieutbud som gränsöverskridande medieutbud. Detta ger ett starkt stöd till det tyska språket i regionen. Minoritetens historiska bakgrund har också starkt förankrat språket som på regional nivå stöds av ett omfattande regelverk. Lokala media satsar i hög grad på kvalitet istället för kvantitet vilket här har resulterat i att minoriteten troget följer med detta utbud. Trots att de gränsöverskridande medierna från de tre omkringliggande systerstaterna (*"kin-states"*) i allmänhet fungerar väl uppstår det ändå upphovsrättsliga problem speciellt beträffande idrottsevenemang, något som också visat sig vara problematiskt i de andra fallstudierna. Denna fråga har många dimensioner och gäller också, så som fallet är i Finland, huruvida public service-kanalerna i framtiden har råd att betala för rätten att sända större evenemang. Men även lokal idrott har visat sig ha stort publikintresse.

Medielandskapet i gränslandet mellan Tyskland och Danmark kännetecknas av en naturlig tvåspråkighet där systerstaterna stöder minoriteterna såväl över gränsen som direkt. De språkliga minoriteterna i respektive land brottas däremot med såväl

upphovsrättsliga som tekniska problem som gäller gränsöverskridande television och digitalisering. Fallstudien visar att det framför allt för små stater är problematiskt att sprida sitt medieutbud till grannlandsbefolkningen, medan stora stater har en tradition av att tänka globalt i hanteringen av upphovsrätter och tekniska lösningar som gör medierna tillgängliga även utanför landets gränser. Gränslandsproblematiken är bekant för oss med tanke på svårigheterna att göra Sveriges Televisions program fritt tillgängliga i sin helhet på svenska i Finland utan extra kostnader för tittaren. Såväl de personer vi har intervjuat i gränslandet mellan Tyskland och Danmark som personer vi intervjuade i Sydtyrolen anser att problemen borde lösas i internationellt samarbete och samarbete på EU-nivå. Kan de nordiska länderna som del av ett nordiskt samarbete göra en insats för detta?

Medielandskapet i Katalonien kännetecknas av tvåspråkighet samtidigt som det förekommer stora ideologiska skillnader och slitningar mellan majoritets- och minoritetsspråksbefolkningen. Denna region skiljer sig från de andra regioner vi har besökt eftersom minoritetsspråket är i regional majoritet och talas av en befolkning vars storlek är större än hela Finlands befolkning. Ett omfattande public service- och privat medieutbud stöder katalanskan och medierna har lyckats värna om sin kvalitet vilket har säkrat framförallt televisionsutbudets konkurrenskraft. Medierna ser i stor utsträckning språkgruppen som en marknad och regionala public service-bolag stöder sig på reklaminkomster för att garantera bästa möjliga kvalitet. Dubbelfinansieringen av public service-television har kritiserats på många håll i Europa, då den privata sektorn anser att det leder till snedvriden konkurrens om public service-företag kan stöda sig på offentlig finansiering samtidigt som de kan konkurrera om reklam. Till exempel i Spanien har man nyligen förbjudit reklam i public service-television på nationell nivå. Däremot accepterar medieaktörerna som verkar på minoritets-

språket reklam i regional television på minoritetsspråket eftersom inkomsterna för reklam anses ge ett nödvändigt resurstillskott som säkrar programmets kvalitet. Motsvarande acceptans finner vi för kommersiell delfinansiering av public service-television i Wales. Katalonien kännetecknas även av medieteknologiska utvecklingar såsom automatisk översättning mellan språken och är en föregångare i utvecklingen av minoritetsspråksmedier på webben.

Sammanfattningsvis erbjuder de fyra fallstudierna rätt olika och kompletterande perspektiv på minoritetsspråksmedier. Regioner som inte stöds av en systerstat är mer beroende av offentligt stöd medan regioner som har en systerstat i bästa fall har kunnat utnyttja det gränsöverskridande medieutbudet effektivt, parallellt med lokal medieproduktion. Gemensamma problem som pockar på lösningar är upphovsrättsproblematiken som berör gränsöverskridande sändningar i allmänhet och sportsändningar i synnerhet. Vi ser även att relativt små trösklar i tvåspråkiga miljöer leder till att publiken söker sig till utbudet på majoritetsspråket.

Idag använder en stor del av Finlands svenskspråkiga befolkning framför allt svenskspråkiga medier i sin vardag. En allt större tvåspråkig grupp har dock sökt sig till finskt utbud och till engelskt utbud där även svenskt medieutbud finns att tillgå, så som på internet. I ljuset av de fyra fallstudier som vi här presenterar är vår uppfattning att det svenska medielandskapet i Finland inte i framtiden kan utvecklas om dess aktörer inte söker olika slag av samarbete och synergier.

En ledande idé för detta samarbete kan vara att, som de tyska minoriteterna vi besökt eller den danska minoriteten i Tyskland, i högre grad se det svenska i Finland som en del av ett större svenskt språkområde. Detta kunde ge den särskilda insats finlandssvenska medier bidrar med en betydelse även i ett större perspektiv: det svenska medieutbudet i Finland kan bli mer intressant över språkgränsen, samtidigt som vi kan bidra till att bättre föra ut Finland i en

”Vår fråga är om inte mångfalden i det totala medieutbudet stöds bäst av att svenska medier i Finland samarbetar mera såväl sinsemellan som över språk- och nationsgränser för att upprätthålla kvaliteten i utbudet.”

nordisk miljö. Denna möjlighet underlättas ytterligare av att digital television erbjuder goda tekniska möjligheter för att erbjuda program i olika språkversioner, om resurser för översättning kan säkras.

Under alla omständigheter måste det svenska medielandskapet i Finland värna såväl om sin kvalitet som om sin lokala förankring i jämförelse med det omgivande nationella och internationella medieutbudet. Här möter olika slag av medier olika utmaningar. Tidningarna har fortsättningsvis en unik betydelse för det lokala, radion är starkt språkrelaterad och televisionen är ett överlägset medium för att nå en publik utanför språkgruppen.

En gemensam fråga för alla medietyper är ändå att det innehåll som produceras måste göras så bra att det i en allt mer tvåspråkig omgivning står sig i konkurrensen. Vi vill mot denna bakgrund väcka frågan om inte mångfalden i det totala medieutbudet stöds bäst av att svenska medier i Finland samarbetar mera såväl sinsemellan som över språk- och nationsgränser för att upprätthålla kvaliteten i utbudet. Ett sådant samarbete kan gälla t.ex. produktion av gemensamt material, gemensamma arkivsatsningar eller gemensamma satsningar på publikdrivande evenemang – ett redan befintligt finlandssvenskt exempel på detta är Stafettkarnevalen. Samtidigt uppfattar vi det som viktigt att det svenska medieinnehåll som produceras fortsättningsvis erbjuds över alla de olika typer av medier som publiken har vant sig vid att använda, och i en rikare flora av genrer än den vi har idag. Betydelsen av detta framstår klart i de regioner vi besökt där någon bestämd mediesektor saknas eller är svagt representerad. Där övergår publiken mödolöst till att använda motsvarande tjänster på majoritetsspråket. Detta kan lätt smitta av sig på annat mediebetende. Det är till exempel tydligt att användningen av internet på svenska i Finland beror på vilka andra medier folk använder. Framförallt i södra Finlands tvåspråkiga miljöer ser vi att svenskan som internetspråk redan är synnerligen utsatt, en signal som bör tas på stort allvar.

Inledning

Medierna har en betydande roll i dagens samhälle. Vart än vi vänder oss är vi omringade av information som medierna tillför oss och trenden tyder på att detta inte håller på att minska, tvärtom. Vi använder i medeltal mellan en tredjedel och en fjärdedel av vår vakna tid i sällskap med något medium, och det är inte oviktigt på vilket språk detta umgänge sker.

De webbaserade mediernas frammarsch har under de senaste åren utsatt de traditionella medierna (TV, radio och tidningar) för en hård press samtidigt som internet erbjuder nya möjligheter. Erfarenheter från många håll antyder dessutom att användarnas språklojalitet på webben är mindre än inom de traditionella medierna, något som gör att minoritetsmedierna riskerar att på sikt förlora en del av sin publik.

Finanskrisen har stramat åt mediernas situation i Finland och världen. Det kärva läget för medierna drabbar också medier som verkar på minoritetsspråk. Sparåtgärder kan inverka negativt på nyhets-, informations- och kulturförmedlingens kvalitet. Samtidigt blir underhållning och sport i allt högre grad globalt.

I diskussionen om public serviceverksamhetens roll och framtida finansiering finns nya hotbilder. Denna verksamhet lider redan tidigare av sviktande resurser. Utbudet i elektroniska medier på minoritetsspråk är oftast beroende av offentligt finansierad radio och TV. Digitaliseringen av televisionssändningarna utgör ett hot mot såkallat grannlandstittande, eftersom den signalen lätt kan begränsas till nationsgränsen med hjälp av kodning som förutsätter

att mottagaren skaffar ett kort. Detta försvåras dessutom av att upphovsrätten i många fall begränsas till nationella sändningar.

Trots mediernas viktiga roll förekommer det stora luckor inom analyser och forskning beträffande kopplingen mellan minoritets-språksmedier och språk. Särskilt viktiga frågor som kräver svar är hur olika kulturella, politiska, tekniska och språkliga aspekter beaktas beträffande medier riktade till dem som talar ett minoritets-språk (Hourigan, 2007, 248). Minoritetsspråksmedierna fungerar i Europa under mycket olika betingelser. Minoritetsspråken har olika laglig status. De skiljer sig också socialt från region till region: i vissa fall är nationella minoritetsspråk regionalt i majoritet, i andra fall lever de ett glesbygdsliv i storstäder. Språken kan ha hög status eller låg status beroende på historiska och ekonomiska faktorer, och dessa balanser är känsliga för förändringar i samhällets ekonomiska och politiska klimat. De regelsystem som har utformats av Europarådet (Council of Europe, 1992; Council of Europe, 1995) erbjuder en uppsättning gemensamma principer för god hantering av minoriteters medieutbud. Men trots det stöd dessa internationella instrument ger är verkligheten högst varierande.

Skillnaderna är inte enbart till förfång. Varieteten i medieutbudet för olika språkliga minoriteter erbjuder också möjligheter att lära sig och få idéer från andra. Syftet med denna studie är att ta vara på denna möjlighet. Genom att studera förhållandena i fyra olika områden som har något gemensamt med det finlandssvenska vill vi väcka diskussion om den svenska medieverkligheten i Finland. Vi vill, med ett utifrånperspektiv, diskutera möjligheter och hot. Vi vill också identifiera sådana frågor där finlandssvenskarna tillsammans med andra kan göra något gemensamt, t.ex. på internationella arenor så som i nordiskt samarbete eller på europeisk nivå. Undersökningen har därmed inte som avsikt att vara en strikt jämförelse mellan språkområden, utan snarare en källa till idéer, initiativ och nya frågor.

Kontextualisering av studien ur ett finlandssvenskt perspektiv

Medielandskapet i Svenskfinland har traditionellt betraktats som rikt (Moring och Nordqvist, 2002). Vi har idag tillgång till åtta egentliga dagstidningar som utges mellan 4 och 7 dagar i veckan och därtill flera fådagartidningar. Vi har två radiokanaler och en tv-kanal med ett utbud som på svenska i stort sett täcker de genrer som på finska erbjuds i Rundradions programutbud. Tillgången på webbtjänster på svenska är omfattande tack vare tidningarnas och rundradions webbplatser, men också i det utbud som erbjuds av speciella webbsajter och communities som riktar sig till unga.

Det är särskilt värt att observera att det svenska medielandskapet i Finland har vuxit, inte krympt, och att tillväxten har varit särskilt stark under de senaste 15 åren. Under denna tid har Radio Extrem grundats, med en aktiv webbcommunity. Tre österbottiska tidningar har övergått från sexdagarsutgivning till sjudagarsutgivning och även andra tidningar har ökat utgivningsdagarna. Planerna på en särskild svensk televisionskanal med dagligt helkvällsutbud förverkligades då FST5 etablerades som en del av digitaliseringen av televisionsutbudet i Finland. Det senaste tillskottet är en gratistidning och webbsajt för unga, Peppar & Papper, som med stöd av fondbidrag görs i samarbete mellan de två tidningskoncernerna KSF-media i huvudstadsregionen och HSS Media i Österbotten. Tidningarnas upplagor har i genomsnitt utvecklats så som branschen i allmänhet.

Det svenska radioutbudet dominerar finlandssvenskarnas radiolyssnande och den svenska tv-kanalen FST5 har trotsat olycksprofetierna och nått en betydande såväl svenskspråkig som finskspråkig publik. Svenska medier har, i ljuset av undersökningar som bl.a. tankesmedjan Magma har låtit utföra, även allmänt högt anseende bland finskspråkiga (Rapport om svenskans ställning i

”Det svenska medielandskapet i Finland har vuxit, inte krympt, och tillväxten har varit särskilt stark under de senaste 15 åren.”

Finland 2009, 12). Mot denna bakgrund har de nedskärningar som hittills skett varit rätt små. Även om nya strukturändringar inom medierna kan väntas uppvisar Svenskfinland fortfarande en i internationell jämförelse unik medieflora.

Mot en sådan bakgrund kunde det ju tyckas att det svenska medieutbudet stöder finlandssvenskarnas mediebehov på ett alldeles utmärkt sätt. Ändå visar internationellt jämförande undersökningar att webbspråket bland unga finlandssvenskar, framförallt tvåspråkiga i södra Finland, nästan helt domineras av finskan eller engelskan. I en del andra länder där språket har ett mycket svagare stöd av lokalt producerade minoritetsspråksmedier lyckas minoritetsspråket däremot hålla sin attraktionskraft betydligt bättre. Så är fallet t.ex. bland ungrare som bor i Rumänien (se Vincze, i tryck, även figur 1).

En viktig orsak till problemen för svenskan i södra Finland är ett tillkortakommande som länge har varit känt. De kommersiella medierna med sitt stora underhållningsutbud saknas framförallt inom finlandssvensk tv, men även inom t.ex. veckopress och även i hög grad inom webbutbudet. Därför har mediekonsumtionen förfinskats bland ungdomar från tvåspråkiga hem. De tvåspråkiga hemmens andel är idag i södra Finland omkring hälften av alla hushåll där svenska talas (Tandefelt och Finnäs 2007, 50).

I Österbotten domineras tv-tittandet bland svenskspråkiga av de televisionsprogram som sänds från Sverige. Med särskilda arrangemang lyckades man rädda återsändningen av televisionsprogrammen från Sverige till alla de österbottningar som är beredda att betala en månatlig avgift, oberoende om de har tillgång till kabel-tv eller inte. Men denna service är kostnadsbelagd, vilket för publiken innebär en merkostnad utöver den tv-avgift som betalas i Finland.

I södra Finland har motsvarande arrangemang ännu inte lyckats. Detta innebär att svenskspråkiga som inte har tillgång till

kabel-tv och särskilt betalar för extra kanaler inte ser Sveriges television. Detta bidrar till att de tar sitt underhållningsutbud huvudsakligen från de finskspråkiga kommersiella kanalerna och framförallt från MTV3.

I en tvåspråkig miljö är det svårt att ändra ett sådant beteende, framför allt om ett svenskspråkigt utbud är förenat med tilläggskostnader och tilläggsbesvär. Det manar till eftertanke att våra undersökningar visar att tv-beteendet smittar av sig på annat mediebeteende, framförallt på valet av webbspråk (Vincze, i tryck). Kraven på tilläggsbetalning i Österbotten kan även på sikt öka den benägenhet som tidigare forskning har pekat på, att personer med svenskt modersmål som bor i tvåspråkiga hushåll i Österbotten tenderar att välja MTV3 som underhållningskanal (Nordqvist, 2002).

På ett teoretiskt plan kan mediernas speciella roll för det svenska språket i Finland inringas med hjälp av några begrepp som har etablerats inom minoritetsspråkforskning. Genom att vi använder så mycket tid tillsammans med medierna har de stor betydelse för våra möjligheter att använda svenska i vardagen. Mediernas betydelse är stor redan för små barns språkutveckling. För många vuxna är medierna den enda möjligheten till kontakt med modersmålet i vardagen. Vi kan alltså dra slutsatsen att mediernas roll är stor för den ständigt pågående socialiseringsprocess som upprätthåller ett minoritetsspråk och dess kultur. Därför är det viktigt att det ska vara en del av det normala beteendet för svenskspråkiga i Finland att använda svenska medier.

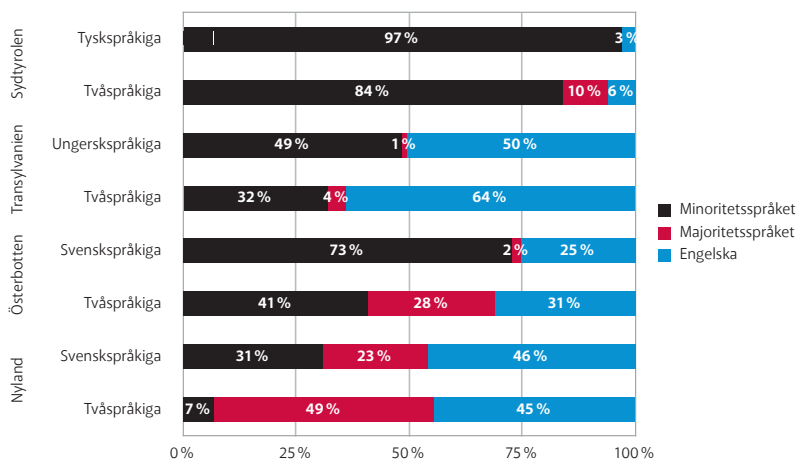
Här talar forskarna om ett *strikt preferenskriterium* (Grin och Vaillancourt, 1999) som bör fyllas för att åtgärder som avser att stöda ett språk ska få någon verkan. Enligt detta kriterium ska de som talar minoritetsspråket i rimlig utsträckning faktiskt välja tjänster som finns tillgängliga på språket, förutsatt att tjänstens kvalitet är av motsvarande kvaliteten som på majoritetsspråket. Om denna preferens inte finns är det svårt att stöda ett minoritetsspråk.

Minoritetsmediernas utbud ställs inför speciella krav eftersom medieutbudet på majoritetsspråket och på engelska ständigt växer (Fishman, 2001, Busch, 2001). Det konkurrerande medieutbudet ger minoritetsspråksmedierna en speciell *restitutiv* funktion (Moring och Dunbar, 2008). Detta innebär att medierna har som uppgift att uppväga det ökade tryck som uppstår då den omgivande medievärlden förändras, för att inte minoritetens ställning ska försvagas ytterligare. För att medieutbudet på minoritetsspråket ska kunna fylla denna funktion måste det vara tillräckligt omfattande och ha en tillräckligt god kvalitet så att det klarar sig i konkurrensen. Forskarna har pekat på behovet av *ett institutionellt komplett* mediesystem, d.v.s. att både utbudets storlek och bredd ska vara konkurrenskraftiga (Moring, 2007).

Män skor följer oftast med olika slag av medier på flera språk. Genom att mäta hur människor använder medier på det egna språket får vi en bild av hur *funktionellt komplett* mediesystemet är. Olika läsar-, lyssnar- och tittarundersökningar visar att finlandssvenskar som bor i svenskspråkiga hushåll i Österbotten har ett mediebeteende på det egna språket som är så gott som lika komplett som finskspråkiga människors mediebeteende i helt finska delar av landet. Däremot är mediebruket bland svenskspråkiga i södra Finland som bor i hushåll där det talas två språk närmast kompletterande. Tv-konsumtionen präglas starkt av det finska utbudet. Webbkonsumtionen präglas av det finska och det engelska utbudet.

För att det svenska språkrummet i Finland inte ska krympa ytterligare är det viktigt att aktivt möta de utmaningar som utvecklingen inom medievärlden innebär. T.ex. tvåspråkiga unga i södra Finland använder i huvudsak engelska och finska webbplatser då de rör sig på webben (figur 1).

Figur 1. Internetanvändning och språkval i fyra regioner i Europa bland 17-19-åringar (%). "På vilket språk använder du i allmänhet internet?" (N=3400)

(Källa: Vincze, 2010 i tryck)

Vi bör notera att användningen av webben på det egna språket är större då det handlar om att skriva e-post, söka speciell information eller röra sig på sociala nätverk. Men figuren väcker oro eftersom den tyder på att användningen av webben som medium på svenska i Finland är starkt hotad.

Mot bakgrund av observationerna och resonemanget ovan har vi valt att för denna studie besöka fyra regioner som var och en har särskilda problem och styrkor som vi tror att kan vara till nytta för en finlandssvensk mediedebatt.

Syfte, metod och material

Syftet med denna studie är att med en serie fallstudier som görs i andra regioner i Europa söka information som kan bidra till att på sikt säkra ett mångsidigt svenskspråkigt medieutbud av hög kvalitet i Finland som är både nyhets- och kulturförmedlande.

Denna studie har för avsikt att besvara följande fyra forskningsfrågor:

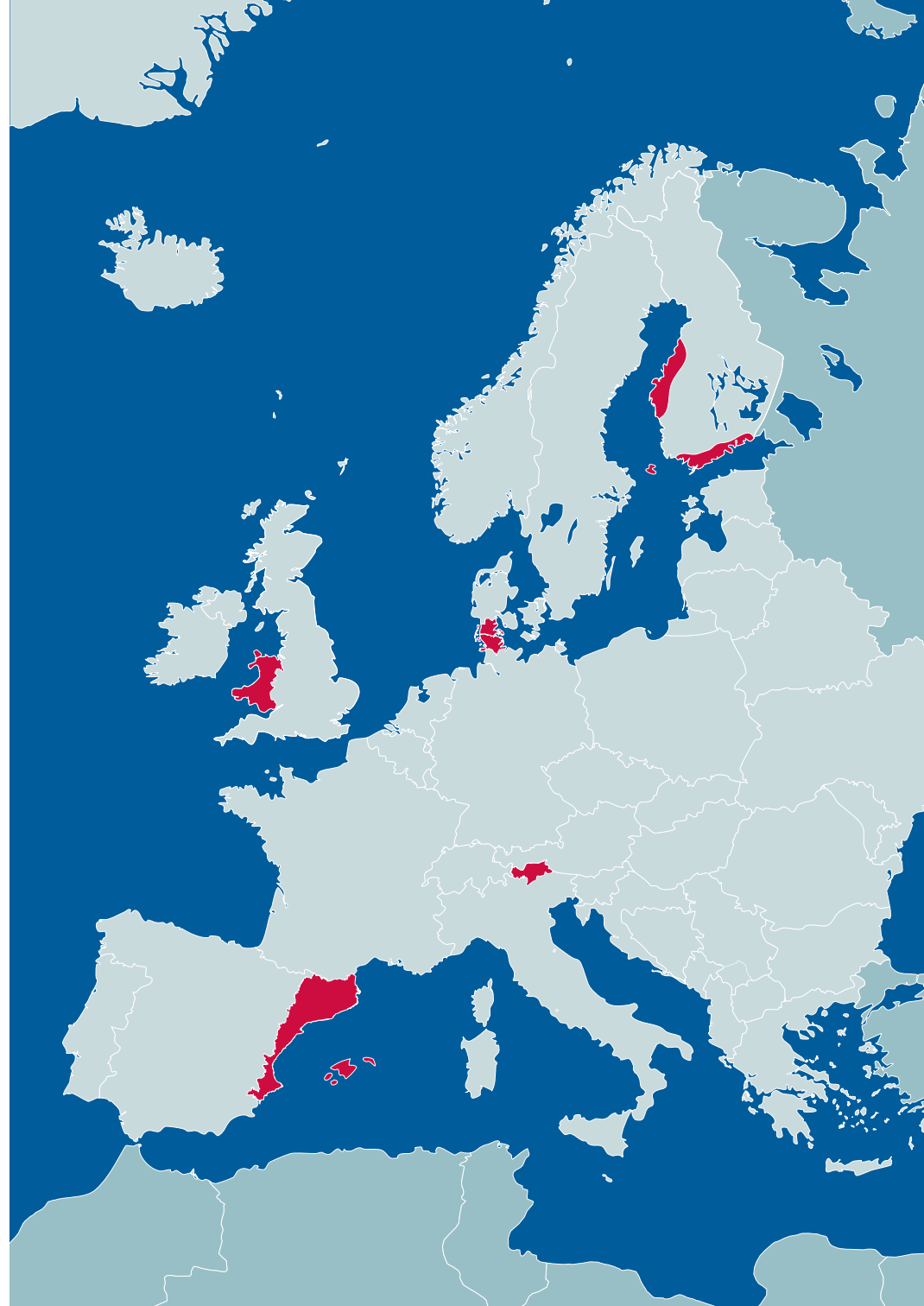
- Hur representeras minoritetsspråken i medierna i de fyra regionerna?
- Vilka olika typer av medier betjänar minoriteterna i de fyra regionerna på deras eget språk?
- Vilka verksamhetsformer har minoritetsmedierna i de fyra områdena?
- Vad kan svenskspråkiga medier i Finland lära sig av dessa fallstudier?

Metoden för denna studie kallas för *explorativ fallstudie*. Studien bygger på jämförande beskrivningar där jämförelseobjektet är Svenskfinland (figur 2). Vi använder tillgängliga data och har intervjuat lokal expertis. Vi strävar inte till att jämföra regionerna med varandra eftersom detta har mindre betydelse med tanke på studiens målsättning. Studien har inletts med en så kallad *desk-studie* där vi har studerat situationen i de fyra regionerna utifrån data som finns tillgängliga i litteratur och statistik. För att kontrollera våra data och stärka studiens validitet har desk-studien därefter fördjupats genom intervjuer med sakkunniga i respektive område (Mykkänen, 2001).

Material som denna undersökning baserar sig på har samlats in i fyra europeiska regioner där minoritetsspråk förekommer. Dessa är (1) Wales i Storbritannien, (2) Sydtyrolen i Italien, (3) gränslandet mellan Tyskland och Danmark och (4) Katalonien i Spanien. De utvalda regionerna uppvisar olika situationer för minoritetsspråket och också mycket olika slag av mediesituationer. Forskningsupplägget är sådant att regionerna inte jämförs med varandra i första hand. Studien har i stället gjorts med syftet att erbjuda ett perspektiv på medierna och det svenska språket i Finland.

Vi anlägger ett minoritetsperspektiv, vilket innebär att vi har samlat information från strategiskt utvalda lokala intresseorganisationer som har till uppgift att övervaka minoritetsspråken. Medielandskapsperspektivet fokuserar på television, radio, tidningar och webb som verkar på minoritetsspråket eller som kommer minoriteten till del i form av gränsöverskridande utbud från ett grannland.

Figur 2. De regioner där fallstudierna som ingår i denna studie har gjorts

Språkets betydelse

Den globala medievärld vi lever i idag omringar oss med olika kulturer och språk. Idealsituationen är en genuin flerspråkighet för alla, något som bland annat den Europeiska Unionen även strävar efter. Men språk betyder mera än enbart språkkunskaper: språk formar även en väsentlig del av vår egen identitet (Allardt och Starck, 1981, 22, Schöpflin, 2000, 116-127). Möjligheten att tala vårt eget modersmål inom de olika domäner där vi verkar – det må så vara i hemmet, på arbetsplatsen, med myndigheter, bland vänner och bekanta, ute på stan – är av stor betydelse. Med tanke på denna studie uppstår frågan hur mediesituationen för svenskspråkiga i Finland på bästa sätt ska kunna stöda detta. För att kunna analysera frågan måste vi beakta både minoritetsspråksrelaterade aspekter i allmänhet och medierelaterade aspekter i synnerhet.

Minoritetsspråksrelaterade aspekter

Begreppen som betecknar språksituationer av olika slag är många och ofta värdeladdade. Man talar om nationalspråk, officiella språk, co-officiella språk, majoritetsspråk, minoritetsspråk, mindre använda språk, regionala språk, o.s.v. Alla begrepp har sina särskilda betydelser. Språk som är officiella i en stat kan exempelvis vara minoritetsspråk i en annan (Cormack, 2007, 2).

I Finland är nationalspråken finska och svenska men det svenska språket är i minoritetsställning (Språklagen, 2003/423). På liknande sätt har engelskan och kymriskan jämlik status i Wales (Welsh Language Act 1993), medan t.ex. tyskan och danskan inte

har motsvarande status där de talas som minoritetsspråk på varsin sida om ländernas gemensamma gräns. I vissa fall dominerar minoritetsspråket den region där det talas, så som fallet är i norra Italien där tyskan har en mycket stark ställning i Sydtyrolen. Minoriteter kan även vara mycket stora. I Spanien och södra Frankrike talas katalanska av mellan 6 och 7 miljoner människor.

En klar och enhällig definition på vad ordet *minoritetsspråk* betyder är svår att uppnå (Grin, 2003, 20, Cormack, 2007, 1). Här använder vi ordet som ett gemensamt begrepp för alla sådana situationer där en del av befolkningen inom ett land talar ett annat språk än landets flertal. Bakom de olika definitionerna ovan döljer sig i varje fall mycket olika aspekter som det är viktigt att beakta, så som minoriteternas storlek, minoriteternas regionala tyngd och om minoritetsspråket har en systerstat (*Kin-state*) där språket talas som majoritetsspråk. Det har ofta också stor betydelse hurdan språkregim, d.v.s. hurdant nationellt system av lagar och regler, som styr språkpolitiken i det land där minoritetsspråket talas.

Minoritetens numerär har omedelbar betydelse för möjligheten att upprätthålla medier som kan löna sig kommersiellt. Detta är möjligt inom alla mediesektorer i Katalonien och delvis möjligt i Sydtyrolen och i Svenskfinland, där tidningarna i huvudsak finansieras via annonser och prenumerationer. Men varken i Wales eller i gränsrådet mellan Tyskland och Danmark kan medierna upprätthållas utan stort offentligt stöd. Att ge service till de språkliga minoriteterna är också en uppgift som ingår i public servicemediernas uppdrag i alla de länder vi har undersökt. Hur detta uppdrag tolkas skiljer sig ändå kraftigt från land till land. Det är i varje fall viktigt att notera att den europeiska organisationen för public servicerundradiobolag, EBU, bland sina medlemskriterier har att minoriteter ska betjänas som en del av det offentliga uppdraget.

“(Broadcasting organizations) are under an obligation to, and actually do, provide varied and balanced programming for all sections of the population, including programmes catering for special/minority interests of various sections of the public, irrespective of the ratio of programme cost to audience.”

“Programmes catering for special/minority interests” must reflect the linguistic, cultural and religious diversity of the national audience, constitute an integral feature of the schedule, and must be broadcast at times of day when the target audience can reasonably be expected to be watching or listening.”

Utdrag ur den europeiska rundradioorganisationen EBU:s medlemskriterier
se http://www.ebu.ch/en/ebu_members/admission/index.php

Även om uppgiften att betjäna språkliga minoriteter ingår i public serviceuppdraget är det klart att den tolkas mycket olika beroende på minoritetens storlek och de regelsystem som omger minoritetspositionen i varje enskilt fall.

Många minoritetsspråk har en isolerad ställning då de utgör en ensam kultur inom ett land eller i gränsområdet mellan flera länder av vilka inget har språket som majoritetsspråk. Sådana språk är kymriskan som talas i Wales och katalanskan som talas på båda sidor om spansk-franska gränsen (miniatyrstaten Andorra har visserligen katalanska som enda officiella språk, men det har i sammanhanget mindre betydelse).

Situationen för språken underlättas ofta betydligt om de har en systerstat där språket är ett majoritetsspråk. Den svensktalande språkliga minoriteten i Finland har en systerstat i grannlandet Sverige. För att en språklig minoritet ska kunna utnyttja det medieutbud som systerstaten har krävs gränsöverskridande medier. Trots att detta är en prioritet inom EU (Europeiska gemenskapernas kommission, 2006) har tillgången till grannlandsmedier i praktiken i många fall visat sig vara problematisk. Det finns även

tydliga tecken på att den nya digitala teknik som används för tv-sändningar i flera fall har försvårat situationen för minoriteterna eftersom digitala sändningar och tillgång till webbtjänster lätt kan begränsas.

I Finland är tillgången till medier som produceras på svenska i hemlandet god. Däremot har man hos oss fäst mindre uppmärksamhet vid de möjligheter medieutbudet från Sverige kunde erbjuda för att stärka medielandskapet i södra Finland. I Sydtyrolen, liksom på tyska sidan i gränsområdet mellan Tyskland och Danmark, påminner medieutbudet om det som hos oss finns i Österbotten. Det gränsöverskridande medieutbudet är av stor betydelse, framförallt gränsöverskridande television. Att betjäna grannlandsminoriteter betraktas även i dessa länder som en del av public service.

Användningen av språk är i många fall beroende av individernas egna val, men påverkas även av hurdan språkregim som råder. Ett språk kan till exempel klassas som officiellt nationalspråk (såsom det svenska språket i Finland, se Språklagen, 2003). Språkregimer kan även vara begränsade till vissa områden där språket har officiell status vilket är fallet i Sydtyrolen, eller för samiskans del i Finland. Språkregimen är av stor betydelse med tanke på rätten till service på språket. Men språkregimen påverkar även förutsättningarna för medierna eftersom flera medier är beroende av offentligt stöd för att kunna existera. I Finland återspeglas språkregimen i Rundradions public serviceuppdrag.

“Bolagets uppgift är att tillhandahålla ett heltäckande televisions- och radioprogramutbud jämte special- och tilläggstjänster för alla på lika villkor. Dessa och andra innehållstjänster som ansluter sig till den allmännyttiga verksamheten kan tillhandahållas i alla telenät.

Den programverksamhet som bedrivs i allmännyttigt syfte ska särskilt behandla den finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningen på lika grunder i programverksamheten samt tillhandahålla tjänster på

samiska, romani och teckenspråk och i tillämpliga delar även för andra språkgrupper i landet.”

Lag om Rundradion Ab, § 7 Allmännyttig verksamhet

Mediernas betydelse för minoritetsspråk

Forskning har visat att olika typer av medier fyller olika funktioner i samhället. Om en språkgemenskap ska uppnå ett funktionellt komplett mediebruk så som det beskrevs ovan behövs alltså alla olika typer av medier på det egna språket. Tidningarna läses hos oss ofta på morgonen och vid lunchbordet. Radion lyssnar man på på morgonen och på dagen, medan televisionen dominerar kvällen. Vi söker olika typer av material och tjänster på webben, och webben som medium har vidgat gränserna och skapat en gråzon mellan olika slag av offentlig och privat service och det som traditionellt har ansetts vara massmedier. Man kan deklarerera på nätet, eller köpa biobiljetter, och kommunicera med vänner och i anonyma diskussionsforum. Gränsen för vad som är medier och vad som är offentlig och privat service håller på att förskjutas.

Framförallt de tvåspråkiga överger lätt det egna språket om medieutbudet på majoritetsspråket (eller på engelska) är bättre eller känns angelägnare. Även små trösklar och små skillnader i kvalitet kan därför betyda stora avbräck i mediebruket på minoritetsspråket (Moring, 2007, 17). Vi bör även beakta att alla använder medier på olika språk. De som har kunskap i flera språk kan röra sig på en väldigt stor internationell arena, och det är viktigt för att kunna samverka i den globala värld vi lever i. Men den idealsituation som varje språkkultur eftersträvar är att människorna i vardagen ska klara sig i sitt eget samhälle på sitt eget språk (Moring, 2007, 18). Den centrala frågan blir hur detta ska åstadkommas.

Det är allmänt accepterat, även i de internationella styrinstrument som strävar till att stöda minoritetsspråken, att idealsituationen inte alltid kan uppnås. I de europeiska stadgarna för regionala eller minoritetsspråk (Council of Europe, 1992) framgår det t.ex. att det i vissa fall anses vara tillräckligt att upprätthålla bara enskilda radio- och tv-program och tidningsartiklar på minoritetsspråket. Det säger sig självt att ett språk stöds mycket bristfälligt av ett så begränsat utbud, även om det kan ha symbolisk betydelse. Betjänas språket av en radiokanal, en televisionskanal och en dagstidning är situationen redan mycket bättre, men konkurrensläget mot det omgivande medieutbudet kan fortfarande vara ohållbart. Ungdomarna söker sig till egna radiokanaler, tv-kanaler och webbutbud. Traditionella medier har fått ge rum för nya, mer interaktiva typer av medier och den mest markanta förändringen har orsakats av webben. Många andra typer av nischade medieutbud erbjuds på majoritetsspråket. Hur svarar minoritetsmedierna på denna utmaning?

En svårbesvarad fråga är hur mycket som sist och slutligen är tillräckligt och av en tillräckligt hög kvalitet? Även i de fall där det skulle vara möjligt är jakten på absolut jämlikhet inte alltid en god lösning, eftersom det kan innebära att minoritetskulturens särskilda styrkor, kulturella särdrag och behov suddas ut. Det blir alltså fråga om en svår balansgång mellan det särpräglade och att betjäna på lika grunder.

Så som konstaterats fokuserar denna studie på fyra typer av medieplattformar, nämligen television, radio, tidningar och webb. Vi ska här kort gå litet närmare in på deras särdrag med tanke på språkliga minoriteters behov.

Televisionen som medieplattform är av speciell betydelse för att organisera minoriteter kring gemensamma upplevelser. Birgitta Busch har beskrivit televisionens speciella särdrag med uttrycket *multimodalitet*, då mediet kombinerar visuella element med

auditiva på ett sätt som är särskilt ägnat att skapa imageintryck och förmedla populärkultur som sedan kan översättas till idolkulturer och andra motsvarande fenomen som en kultur behöver för att skapa sin speciella identitet (Busch, 2004, 51-55, 281-282). Televisionskanaler och program är också av stor betydelse för att majoriteten ska varsebli existensen av minoriteter i sin omgivning. Det har i många sammanhang visat sig att just televisionen är det medium som lättast passerar över språkgränser (Moring, 2007, 21, Moring, red., i tryck).

Förekomsten av televisionskanaler på minoritetsspråk är dock rätt sällsynt, eftersom det är ett dyrt medium. Televisionskanaler och televisionsprogram på minoritetsspråk måste också producera ett tillräckligt särpräglad programinnehåll för att kunna konkurrera med andra kanaler som verkar på majoritetsspråket eller engelska (Grin och Vaillancourt, 1999).

Radio som medieplattform har i många fall visat sig vara oersättningsvärdt speciellt för utvecklingen av ett gemensamt språk (Grin och Moring, 2002). Förutom radions informationsförmedlande roll har den också en särskild roll som ett sammanhållande kitt i samhället. Detta är viktigt för minoritetsspråket. Samtidigt som radio på minoritetsspråket har klara fördelar är nackdelen den att innehållet är flyktigt, och jämfört med televisionen som kan stöda sig på t.ex. textning eller flerljud är radion otillgänglig för dem som inte behärskar språket (Moring, 2007, 21).

Tidningar som medieplattform är av stor betydelse för organiseringen av samhället. Framförallt i Norden (Norge, Sverige och Finland) har tidningarna haft avgörande betydelse för att utveckla regional och lokal tillhörighet och identitet. Tidningarna skiljer sig från radio och tv då de uppmuntrar till läsning och utvecklar läskulturen. I kraft av det tryckta ordets speciella makt får tidningen drag av ett slags ständigt närvarande närhistorieskrivning. Tidningen fungerar som ett slags korttidsminne för läsekretsen, i och

med att den finns kvar som dokument och oftare än andra medier återkommer på nytt t.ex. via forskning och citat (Moring, 2007). I betydande utsträckning har webben under senare tid utvecklat samma funktion.

Webb som medieplattform har öppnat nya möjligheter p.g.a. bland annat sina flexibla geografiska och kulturöverskridande användningsmöjligheter. Undersökningar tyder också på att detta relativt nya medium inte tills vidare har utrotat andra, mer traditionella typer av medier: webben bär de andra medierna på sin rygg men etablerar även helt nya och särpräglade medieformer och utvidgar gränsen för vad vi tidigare har betraktat som service och myndighetsutövning. Detta står i samklang med tidigare medieforskning som har visat att nya medier inte helt ersätter gamla utan finner sin särskilda plats medan de andra medierna anpassar sig till nykomlingen. Det verkar däremot finnas relativt stor variation i användningen av webbmedier (Carlsson och Harrie, 2001).

Mot denna bakgrund är det viktigt att inte falla för frestelsen att erbjuda minoritetsspråksutbud enbart på webben medan majoritetskulturen erbjuder en full flora av olika medier. Framförallt om minoritetskulturen har ambitionen att upprätthålla ett funktionellt komplett mediebruk också bland tvåspråkiga är det viktigt att de olika plattformerna finns kvar på minoritetsspråket lika länge som de finns på majoritetsspråket. Annars förlorar minoritetskulturen lätt sin tvåspråkiga publik som vill läsa tidning vid frukostbordet, lyssna på radio i bilen och se på tv utan att öppna datorn.

Ett ytterligare problem har att göra med de mekanismer som skapar det globala webbutbudet. Trots att webben kan öppna dörrar till enorma mängder information kräver användningen oftast kunskap i ett tredje språk, nämligen engelska. Undersökningar tyder på att språket på webben under de senaste åren har blivit mera diversifierat, men ändå finns webbmaterialet till 85 procent bara på engelska. Detta är speciellt oroväckande för minoritetsspråk

som försöker etablera sig på webben eftersom de oftast konkurrerar med både majoritetsspråket och engelskan (Hourigan, 2007, 257). Å andra sidan erbjuder utvecklingen på webben idag många möjligheter att utveckla nya innovativa lösningar som i bästa fall kan vara till stor nytta för språkliga minoriteter (Moring, 2008). Detta är speciellt tydligt i situationer där språk kan stöda sig på systerstaters mera omfattande medieutbud, så som för finlands-svenskarnas del det rika medieutbudet från Sverige. Å andra sidan har tillgången till medieinnehåll i många fall av upphovsrättsliga skäl begränsats så att de kan användas bara med en nationell webb-adress, vilket begränsar webbens potential till denna del.

Minoritetsmedier i olika europeiska länder

Vi har besökt Wales i Storbritannien, som fått internationellt beröm för sitt utbud framförallt i radio och tv, men med allvarliga tillkortakommanden vad gäller tryckta medier. Hur finansieras televisionsutbudet i Wales, och vilken kulturell inverkan har det? Lyckas man nå ut till de unga med denna unika satsning?

Vi har besökt Sydtyrolen i Italien där den tyska minoriteten har ett unikt skydd i form av regional autonomi och där språket, liksom svenskan i Finland, allmänt taget har högt internationellt anseende (se Moring, red., i tryck). Här undersöker vi betydelsen av det starka tyskspråkiga medieutbudet, såväl det som produceras inom regionen som det som är gränsöverskridande. Vi utreder också hur Sydtyrolens tyska medieutbud har kunnat hållas kostnadsfritt, även det som korsar nationsgränser.

I gränslandet mellan Danmark och Tyskland finns två relativt små språkgrupper som lever sina liv starkt inblandade i majoritetsbefolkningen. Tvärt emot vad man kunde förmoda minskar de tyskspråkigas antal på den danska sidan gränsen i Nordschleswig/Sønderjylland. Däremot ökar det danska språkets attraktivitet på den tyska sidan i Schleswig-Holstein. Vad kan detta bero på? Har medieutbudet haft en roll? Danska och tyska staten har förbundet sig till ömsesidigt stöd av dessa minoriteter, men idag innebär digitaliseringen av televisionen nya problem för dessa minoriteter som påminner om dem vi har i Svenskfinland.

Slutligen besöker vi en region med förhållandevis stort befolkningsunderlag och stora resurser för att se vilka möjligheter detta ger ett språk som regionalt är starkt men som utgör en minoritet inom nationen. I Katalonien i Spanien har särskilda lösningar utvecklats för att halvautomatiskt översätta mellan majoritetsspråket, kastilianska och det regionala språket, katalanska. Där verkar ett av världens första och fortsättningsvis mest framstående webbmedier, Vilaweb. Hur tänker entreprenörerna bakom detta medium idag om medieutvecklingen och utmaningen från sociala medier som i den spansktalande världen har helt andra proportioner än hos oss?

Den kymriska språkgruppen i Wales, Storbritannien

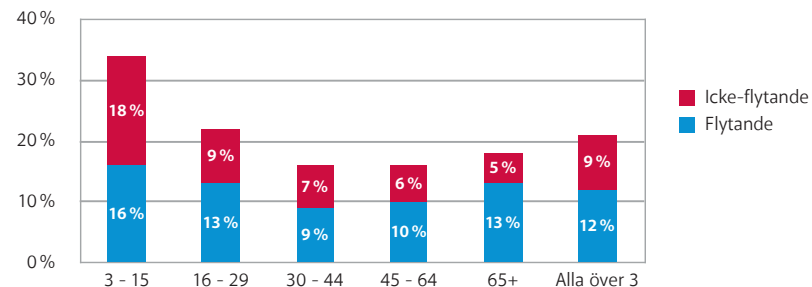

Minoritetens storlek i Storbritannien	ca 588 000 (1%)
Minoritetens regionala tyngd i Wales	Minoritet (ca 20%)
"Kin-state" eller ensam kultur	Ensam kultur
Språkregim	Officiellt språk, territorialprincip

Wales ligger i västra delen av Storbritannien och har en befolkning på cirka 3 miljoner invånare. Detta utgör ca 5 % av Storbritanniens befolkning (Office of National Statistics, 2008). Wales har två officiella språk, engelska och kymriska. Uppskattningsvis 2,2 miljoner av invånarna i Wales talar engelska och 588 000 talar kymriska vilket innebär att språkminoritetens regionala tyngd kan klassas som måttlig (Welsh Assembly Government, 2008a). Av befolkningen uppger 740 500 personer att de förstår kymriska och språket har även under senare år vuxit speciellt bland den yngre befolkningen (Se figur 3). Den positiva utvecklingen har skett efter stora satsningar som den offentliga sektorn har gjort speciellt för att stärka utbildningen i och på kymriska. Trots detta är variationen i kymriska språkkunskaper stor. De bästa språkkunskaperna finns i de nordvästra delarna av regionen (Welsh Assembly Government, 2009, Welsh Assembly Government, 2008b, Dyfrig et al., 2006). Eftersom kymriska bara talas inom ett avgränsat område och inte har någon systerstat är språket en ensamstående kultur.

Det kymriska språket har under de senaste åren genomgått en förändring från att främst vara ett ruralt språk som inte talas i det offentliga rummet till att bli ett slags statussymbol i Wales. Detta gäller speciellt deltagandet i undervisning på kymriska. De kymriska skolorna visade sig generera bättre resultat än de engelskspråkiga skolorna. Valet att sätta barnen i en kymrisk skola uppfattades därmed ofta som ett val med tanke på barnets bästa och ledde samtidigt till ökad kunskap i det kymriska språket bland eleverna. Det paradoxala, jämfört med många andra minoriteter, är att kymriska relativt sällan talas hemma. Detta beror på att språket har förlorat en generation, just den generation som nu är i vuxen ålder. Som det framgår i tabell 3 är språkkunskaperna i kymriska bäst bland 3-15-åringar och sämst bland 30-44-åringar.

Figur 3. Andel av befolkningen som uppger sig kunna tala kymriska (%)

(Källa: The Welsh Language Board, 2008)

”Vi vet att områden med en hög andel personer med kymriska som modersmål har minskat. Vi försöker nu via skolsystemet höja siffrorna, men dessa personer kommer att ha kymriska som andraspråk. Detta innebär också problem eftersom vi vet att de som i framtiden kommer att stöda språket mest är de som talar språket hemma.”

Meirion Prys Jones, Chief Executive Welsh Language Board

Vad denna ökade entusiasm för det kymriska språket beror på är svårt att säga med säkerhet. Det som man däremot bör beakta är att majoriteten av dem som talar kymriska flytande eller åtminstone icke-flytande bland åldersgruppen 3-15 har lärt sig språket som sitt andra språk och inte som sitt modersmål. Intresset för språket stöds, förutom av skolornas kvalitet också av att Wales språklag stiftades med språkkrav som i många fall förutsätter kymriska för anställning inom den offentliga sektorn. Därtill får tvåspråkiga personer i Wales enligt olika undersökningar omkring 10 % större lön än enspråkiga.

”Det finns en markant andel av den yngre befolkningen som har lärt sig kymriska som sitt andraspråk. Deras kunskaper, attityder och

användning av språket skiljer sig mycket från dem som lärt sig språket som sitt modersmål.”

Diarmait Mac Giolla Chriost, Cardiff University, School of Welsh

Användningen av det kymriska språket bland dem som kan språket varierar. Användningen i det offentliga rummet varierar beroende på vilken tjänst eller service det är frågan om. Också när det är fråga om sådan service av en offentlig instans där man har rätt att få service på kymriska, använder de som kan språket ändå inte alltid det. Detta förklaras med en osäkerhetsfaktor: I komplicerade sammanhang och om frågan gäller t.ex. inkomster och ekonomi används oftast engelska istället för kymriska, eftersom språkets tekniska vokabulär inte är lika klar med tanke på moderna termer och begrepp. En annan orsak anses vara det walesiska språkets historiska bakgrund som har gjort att språket företrädesvis talats inom vissa domäner. Det finns med andra ord ett bortfall bland de potentiella användarna som minskar antalet verkliga språk användare.

”Det som händer är att en ny typ av personer som talar kymriska har vuxit fram. De är sådana som kanske har gått i skola på kymriska trots att deras föräldrar och familjer inte talar kymriska. Så det är en ny generation av kymriska som vuxit fram... En mycket stor utmaning för oss producenter är hur vi ska locka denna nya grupp samtidigt som vi måste se till att vi inte alierar dem som av tradition talar kymriska.”

Keith Jones, Head of programs / Welsh and Interactive, BBC Wales

Historisk bakgrund

Kymriskan är ett av flera keltiska språk, besläktat med bland andra iriskan, den skotska gaeliskan och bretonskan. Trots att

språket hade en relativt stark ställning under medeltiden förändrades dess status markant på 1500-talet då Wales blev en del av England och då även engelskan blev officiellt språk (Acts of the Union 1542). Detta innebar att det inte längre var möjligt för en enspråkigt kymrisk person att arbeta inom den offentliga sektorn. Trots att språket inte förbjöds innebar förändringen ett stort bakslag för dess utveckling. En annan markant försämring för kymriskan skedde under den industriella revolutionen då många med engelska som modersmål flyttade till södra Wales, som blev en betydande industrizon. Massinflyttningen innebar en försämring av språkets situation i samhället: då tidigare 80 procent talade kymriska sjönk andelen till 50 procent och den nedåtgående spiralen fortsatte ända till mitten av 1900-talet.

Språkregimen i Wales

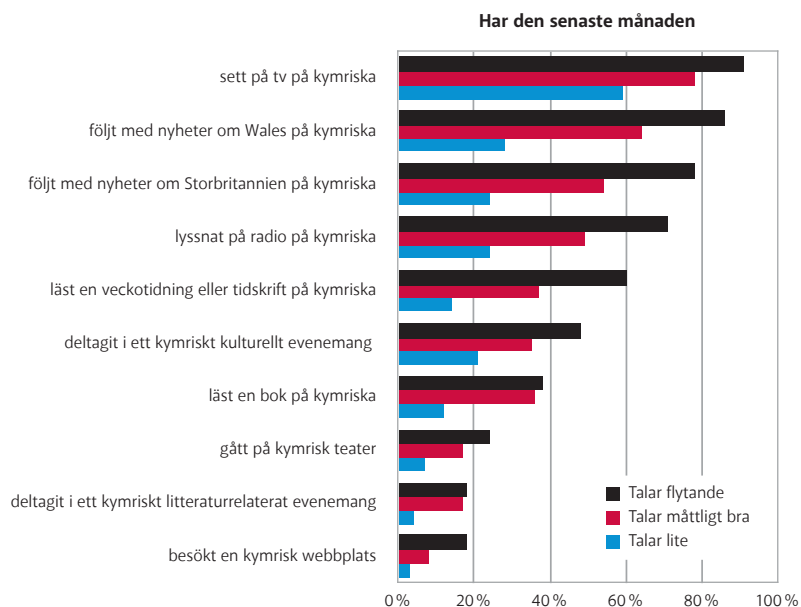
Språkregimen baserar sig på flera olika lagar och förordningar som garanterar språkets ställning inom förvaltningen men även i mån av möjlighet inom den privata sektorn. Språkets lagliga status var inte särskilt stark förrän 1993 då den walesiska språklagen förnyades. Enligt den fick kymriskan i Wales samma status som engelskan vilket innebar att offentliga institutioner måste beakta kymriskan så att man i princip ska kunna verka på båda språken inom den offentliga sektorn. Lagen innebar även att en särskild instans, Welsh Language Bord, grundades med uppgift att övervaka och hjälpa till med att verkställa lagen. Den nya lagen har också betytt att man i alla fall teoretiskt sett kan använda både engelska och kymriska i kontakt med offentliga myndigheter i Wales. Verkligheten varierar däremot starkt beroende på ort (Dyfrig et al., 2006, 5). Utöver detta måste även samtliga offentliga institutioner i Wales utveckla en språkmodell. Welsh Language Bord hjälper instanser att bereda

sina språkmodeller i dialog med institutionerna (Welsh Language Board, 2006a).

Medielandskapet i Wales

Mediekonsumtionen och det sociala deltagandet på kymriska varierar. Trots att omkring 80 procent av de som talar kymriska flytande brukar se på tv, följa nyheter och lyssna på radio på kymriska använder mindre än 20 procent webben på kymriska. Orsaken till detta kan naturligtvis vara det omfattande utbudet som finns på internet på det andra nationella språket engelska, men också att språket inte är till alla delar fungerar på internet och användningen blir osmidig.

Figur 4. Mediekonsumtion och socialt deltagande på kymriska enligt språkkunskap

(Källa: Beaufort Research, 2005)

Figur 4 visar att televisionen i Wales är ett dominerande kultur- bärande medium inte bara för personer som kan kymriska utan även för personer som inte kan språket flytande. Helt enligt den teori som presenterades ovan har radio och tryckta medier betydelse främst för dem som kan kymriska väl. Kymriska på webben är inte attraktivt ens för dem som kan språket väl. Denna observation stämmer överens med observationer som har gjorts bland tvåspråkiga unga i södra Finland. Observera att måttet som används, besök under senaste månad, är generöst, det mäter närmast om tjänsten i fråga är en del av det utbud människor använder eller inte. Motsvarande mått för finlandssvenskt mediebruk är räckvidd per vecka. Även om detta mått är striktare mäter det ungefär samma sak. Bland finlandssvenskar är FST5:s räckvidd per vecka cirka 70 procent i svenskspråkiga hushåll och drygt 60 procent i tvåspråkiga hushåll. De finlandssvenska radiokanalernas veckoräckvidd i svenskspråkiga hushåll är 84 procent och i tvåspråkiga hushåll 55 procent (Källa: Finnpanel Oy/Tv-mittari, KRT/Svenska YLE 2009).

“Det finns ett partnerskap mellan oss och medieföretagen där vi tillsammans ser på hur vi kan stöda kymriskan som helhet”.

“På grund av digitaliseringen märker de att de nu mer än någonsin behöver våra råd och vårt ledarskap eftersom publiken i dagens läge har mycket fler alternativ bland alla kanaler som idag är tillgängliga. Hur ska de behålla sin publik, och hur ska de växa med den?”

Meirion Prys Jones, Chief Executive, Welsh Language Board

TV i Wales

De första tv-sändningarna inleddes av BBC efter andra världskriget. BBC:s dåvarande monopolställning höll inte länge. Redan 1954

tilläts privata tv-sändningar och den första privata tv-kanalen inledde sin verksamhet 1955 (Television Act 1954). Televisionssystemet var uppbyggt enligt regionala licenser. Nordvästra delen av Wales nåddes av kanaler som inte hade några som helst avsikter att sända kymriska program. De kymriska tv-programmen som förekom sändes sporadiskt och oftast utanför bästa tittartid.

Detta ändrades 1962 då BBC grundade BBC Wales som sände 6-7 timmar egna och kommersiella program per vecka. Efter intensiv lobbying, och bland annat ett ultimatum av politikern Gwynfor Evans att svälta sig till döds ifall inte en kymrisk tv-kanal grundades, stiftades en ny lag (Broadcasting Act 1980) som innebar att den kymriska kanalen Sianel Pedwar Cymru (S4C) år 1982 kunde inleda sin verksamhet (Dyfrig et al., 2006, 13).

Televisionen i Storbritannien genomgår en digitaliseringsprocess, och idag har sändningarna i nästan hela Wales digitaliserats. Detta har lett till att antalet kanaler har ökat. Detta syns i tittarsiffrorna så, att så gott som alla tv-kanalers tittarsiffror har sjunkit. Den tidigare tvåspråkiga kanalen S4C blev i och med digitaliseringen enspråkig (från och med den första april 2010). Kanalen sänder idag omkring 17 timmar kymriska program per dag. Innan kanalen grundades ansvarade BBC 1 och BBC 2 för de kymriska programmen.

”Det att S4C grundades var en mycket viktig milstolpe för det skapades en plats där det kymriska språket inom medierna kunde växa, utvecklas och bli någonting som de kymriska kunde ta till sig.”

Keith Jones, Head of programs / Welsh and Interactive, BBC Wales

S4C vill profilera sig som kanalen som berör och behandlar Wales i alla olika genrer. Speciell fokus ligger på lokala sportevenemang, kultur och nyheter. S4C är förutom BBC Wales och ITV Wales,

som primärt fokuserar på nyheter från Wales, den enda stationen som sänder övriga program som berör Wales. Tv-kanalen har en årlig budget på ca 100 miljoner pund. Som jämförelse kan nämnas att detta är omkring tre gånger så mycket som budgeten för hela Rundradions svenska verksamhet, och mer än fem gånger så mycket som budgeten för FST5.

S4C har som huvudsakligt mål är att förse tittarna med kymriska televisionsprogram. Den finansieras med offentliga medel från staten, inte av lokala Welsh Assembly Government. Hela 95 procent av utgifterna finansieras av DCMS (Department of Culture Media and Sport). Kanalen anses allmänt vara en av Storbritanniens bäst finansierade kanaler. I denna mening kan vi betrakta investeringen i kymrisk television i Wales som ett exempel på ett försök att inom mediesektorn skapa de institutionella förutsättningarna för att stöda ett utsatt språk och göra utbudet så attraktivt som möjligt för den del av publiken som talar kymriska och även för en större publik i Wales.

”Det kymriska språket tillhör inte Wales, det tillhör inte mig, det är en del av Storbritanniens rika historia.”

Tim Hartley, S4C Head of Corporate Affairs

Det att finansieringen inte kommer från den lokala eller regionala nivån ses av kanalen snarare som positivt, eftersom kanalen i och med detta har större autonomi och kan undgå lokala diskussioner om hur medlen borde användas och vad programmen borde innehålla. Att kanalens verksamhet inte regleras på lokal utan nationell nivå beror även på att det kymriska språket, och därmed också den nationellt finansierade kymriska kanalen inte anses tillhöra bara Wales utan ses som en del av hela nationens rika historia.

”Pengarna kommer från London, inte från Cardiff, och det har stor betydelse för de är mycket avundsjuka på vem de har ansvar inför. Och om någon i Wales börjar påstå ”de här pengarna borde gå till... så säger de Nej Nej Nej! De har ingenting med er att göra! Allt annat är mer eller mindre lokaliserat, och diskuteras i Cardiff.”

Meirion Prys Jones, Chief Executive, Welsh Language Board

”S4C finansieras av staten trots att det finns en fungerande regionalförvaltning. Men vi ser inte detta som ett problem, man kan till och med se det som en välsignelse. Om pengarna kom från den walesiska regeringen kan man anta att det skulle finnas mycket mer diskussion om andelen finansiering som vi är beroende av. Man kan med andra ord säga att vår finansiering har blivit öronmärkt av Storbritanniens regering och för att ändra på detta skulle man tvingas ändra lagstiftningen. Något som varken den nuvarande regeringen eller oppositionen verkar vara villiga att göra.”

Tim Hartley, Head of Corporate Affairs S4C

Trots att S4C är en offentligt finansierad tv-kanal, kan den sända reklam och sponsorerade program och får därmed extra intäkter som utgör omkring 5 % av den totala budgeten (S4C, 2008). Att kanalen erhåller offentliga medel för sin verksamhet och samtidigt har möjlighet att generera övriga inkomster via reklamintäkter försvaras med att reklamintäkterna går till tjänster som textning och dubbing av kymriska program till engelska och på det sättet erbjuder en möjlighet för engelskspråkiga tittare att följa med kymriska program. Det har till exempel lett till att engelskspråkiga tittare kan följa med rugby matcher som bara sänds på S4C med engelskspråkigt referat. Dubbelfinansieringen utgör enligt de uppgifter vi fick i våra intervjuer inte ett konkurrensproblem mellan S4C och övriga privata tv-kanaler eftersom kanalen anses vara såpass liten att den inte utgör ett hot mot de övriga kanalerna.

S4C producerar inga egna program utan får sitt innehåll från BBC eller köper in program av självständiga programproducenter. Största delen av S4Cs budget används till att köpa program (S4C, 2008). Kanalen samarbetar intimt med de självständiga producenterna för att kunna styra innehållet i de program som köps. S4C:s verksamhet sysselsätter många lokala produktionsbolag. Sålunda har S4C och dess kymriska program stor betydelse både för det kymriska utbudet i medierna, och för lokala strukturer som stöder språkanvändningen inom den lokala ekonomin och skapar arbetsplatser där kymriska används.

”Om du skulle fråga oss vilka våra största samarbetsparter är skulle jag säga att det är Welsh Language Board och BBC, men främst är det nog de självständiga producenterna. Vi producerar inga program själv. Allt produceras av den självständiga produktionssektorn. Det är därför viktigt för oss att kunna förmedla vad för innehåll vi vill ha, av vilken natur innehållet ska vara och av vilken standard vi förutsätter, för utan dem är vi ingenting.”

Tim Hartley, Head of Corporate Affairs S4C

”Eftersom situationen är den att de förlorar tittare har de begripit att de behöver våra råd och att de behöver samarbetsparter. Därför har de börjat föra en dialog med oss, något som de inte tidigare har gjort.”

Meirion Prys Jones, Chief Executive, Welsh Language Board

En stor del av S4C:s program har producerats av BBC Wales inom ramen för ett strategiskt samarbetsavtal som har slutits mellan kanalerna. Enligt avtalet ska BBC producera minst 10 timmar material till S4C per vecka (BBC, 2006). De 10 timmar som BBC producerar för S4C finansieras med medel från tv-licensen. Kostnaden uppgår till omkring 25 miljoner pund per år. Dessutom samarbetar S4C mycket med BBC inom andra områden. Detta gör att BBC i

sin tur har lättare att producera den mängd material de är tvungna att leverera till S4C. BBC producerar inte material till S4C inom alla programgenrer. Materialet som BBC levererar till S4C består mest av sådant som BBC i sin övriga verksamhet ser som relevant d.v.s. nyhetsprogram, aktualitets- och politiska program såsom ”Question time”, men även den mycket populära kymriska såpoperan *Pobol Y Cwm* som har pågått i över 30 år.

S4C har ett speciellt samarbete med Rugby Union. Parterna har kommit överens om att BBC med ensamrätt sänder en rugbymatch en dag och S4C med ensamrätt sänder en match en annan dag. Då S4C sänder dessa rugbymatcher kan kanalen nå höga tittarsiffror, men publiken består till stor del av tittare som inte förstår kymriska. Servicen för den engelskspråkiga publiken har förbättrats efter att kanalen digitaliserades och en så kallad ”red button” funktion infördes som gör det möjligt att lyssna på referat på engelska. På samma sätt har man i viss utsträckning gjort det möjligt att lyssna på kymriska referat på kanaler som inte är kymriska. Detta är dock tills vidare relativt sällsynt.

Samarbetet mellan S4C och BBC kommer antagligen under de kommande åren att förändras. Ekonomiska nedskärningar inom BBC har redan lett till att kanalens enda ungdomsprogram, *Mosgi-to*, som BBC har producerat för S4C, läggs ner från och med slutet av juli 2010. Samarbetet mellan S4C och BBC sträcker sig längre än att producera tv-program. Kanalerna samarbetar också kring andra projekt som att arrangera lokala kymriska rock-konserter, vilket S4C inte nödvändigtvis har någon konkret nytta av i form av tv-program, men som BBC kan använda i sina radiokanaler. S4C ser detta samarbete som marknadsföring och en investering i den kymriska ungdomskulturen.

S4C samarbetar också med privata tv-kanaler. Detta samarbete gäller rättigheterna till att sända idrotts- och sportevenemang som en liten kanal som S4C inte ensam kan konkurrera om. I vissa fall

har kanalen haft ekonomisk nytta av det kymriska språket genom att bara köpa rättigheterna till att sända idrottsevenemanget med kymrisk kommentar. Höjdpunkterna från den kommande golfturneringen *Ryder Cup*, som år 2010 kommer att hållas i Wales, kan exempelvis sändas på S4C, men då endast på kymriska eftersom de engelskspråkiga rättigheterna har köpts av Sky television.

”I vissa fall frågar folk var den engelskspråkiga kommentatorn är. Då måste vi bara konstatera att vi inte har rättigheter till dem. Då till exempel *British Lions* spelade rugby i Sydafrika kunde vi visa höjdpunkterna, men bara på kymriska. När *Ryder Cup* kommer till Wales kan vi också visa höjdpunkterna, men bara på kymriska. De engelska rättigheterna har köps upp av Sky television.”

Tim Hartley, Head of Corporate Affairs, S4C

I vissa fall har också BBC köpt rättigheter till turneringar men inte velat sända alla matcher eftersom de i så fall borde sändas under bästa tittartid. I dessa fall har matcherna kunnat sändas på S4C på kymriska och har då nått en stor publik oavsett språket. Då till exempel *FA-cupen* i fotboll sändes på S4C refererades den bara på kymriska, men det sändes ett synkroniserat engelskspråkigt referat på radiokanalen *BBC Wales*. I liknande fall har S4C fått höga tittarsiffror också utanför Wales.

”Det finns vissa intressanta saker som vi kan köpa. Om till exempel *Wales* spelar fotboll kan det hända att BBC inte vill ha det eftersom det kanske skulle uppta två timmar av deras bästa sändningstid. S4C kan därför köpa rättigheterna, och vi har faktiskt lyckats göra det med *FA Cup* matcher där *Cardiff* spelar. Dessa matcher får oftast mycket bra tittarsiffror. En stor del av dessa tittare talar inte kymriska alls, de vill bara se matcher live.”

Tim Hartley, Head of Corporate Affairs S4C

—○○○—

”Walesare ser inte heller på kymriska televisionsprogram bara för språkets skull. Det är framförallt programinnehållet som styr tittandet, vilket gör att innehållet måste vara tillräckligt bra.”

—○○○—

Radio i Wales

Den första kymriska radiosändningen sändes 1923 i form av en kymrisk sång. Kymriska sändningar fortsatte även i programmet *A Welsh Hour* men innehöll bara sånger på kymriska. På 1930-talet började de kymriska sändningarna långsamt öka. Tack vare intensivt lobbyande hade sändningarna år 1937 ökat till omkring 1,5 timmar kymriska radioprogram per vecka. Först under 50- och 60-talet utvecklades sändningarna ordentligt. Trots utvecklingen var det ändå bara frågan om sporadiska sändningar utanför bästa tittartid inom engelskspråkiga kanaler. Hörbarhetsområdet för sändningarna motsvarade inte heller alltid de geografiska områden där kymriska talades, vilket kunde leda till att engelskspråkiga som inte ville höra kymriska program fick höra dem och vice versa. För att lösa problemen grundades den första enspråkigt kymriska radiokanalen Radio Cymru år 1978, med cirka 20 timmar kymriska program per dag.

BBC:s radiomonopol upphörde år 1972. Idag styrs den offentliga sektorns radiosändningar i Wales av BBC medan den privata sektorns radiosändningar styrs av Ofcom (Dyfrig et al., 2006, 14). Den huvudsakliga public service-radiokanalen är BBC:s Radio Cymru som sänder 20 timmar kymriska program per dag. Det är ett full-serviceutbud som i princip ska täcka alla programgenrer. Radiokanalen samarbetar tätt med BBC:s engelskspråkiga radiokanal Radio Wales och finansieras helt med offentliga licensmedel, med en årlig budget på omkring 9 miljoner pund. Kanalen attraherar främst lyssnare under 35 år. Denna åldersgrupp utgör omkring en tredjedel av alla walesare. Radio Cymru kan även höras med digitalbox eller via internet. Möjligheten att lyssna på radioprogrammen på internet i en vecka efter att de har sänts har varit särskilt uppskattat.

I Wales finns inga enspråkigt kymriska privata radiokanaler. Däremot finns det sju privata radiokanaler som sänder radio-program med delvis kymriskt innehåll i olika kymriska regioner. Champion FM är en tvåspråkig radiokanal som sänder omkring 37 % av sitt innehåll på kymriska. Radiokanalen finansierar sin verksamhet genom reklamintäkter och direkt sponsorerings. Coast FM sänder omkring en timme kymriskt material per dag, Radio Ceredigion sänder omkring 44 % av sitt innehåll på kymriska. Swansea Sound har 14 timmar kymriskt material per vecka, Valleys Radio tre timmar, medan Radio Carmarthenshire har ett såpass varierande kymriskt innehåll att kanalen har fått en varning av Ofcom. Radio Maldwyn sänder bara kymriska nyhetsbulletiner från måndag till fredag. Brudge FM sänder inte kymriskt material men stöder språket genom att diskutera ”dagens fras” för att lära ut kymriska (Dyfrig et al., 2006, 15-18). Radiokanalen Radio Acen (radioacen.fm) sänder undervisningsprogram för dem som vill lära sig kymriska via internet (Mercator media, 2009).

Tidningar i Wales

Det utkommer inga enspråkigt kymriska dagstidningar i Wales. Däremot finns det två enspråkigt kymriska veckotidningar. *Y Cymro* har en upplaga på cirka 4 500 exemplar. Tidningen ägs av Tindle Newspapers som är den största utgivaren av lokala och regionala tidningar i Storbritannien. Tidningen får omkring 280 000 pund i offentligt stöd per år. *Golwg* har en upplaga på omkring 3 500 och får omkring 18 000 pund i offentligt stöd per år. *Golwg* har sedan 2009 börjat ge ut en dagstidning på webben vid namnet *Golwg 360*. *Golwg 360* understöds av den regionala myndigheten Welsh Assembly Government med ca 200 000 pund per år. Utöver detta finns det en uppsjö av kymriska tidningar och andra publika-

tioner som ges ut med varierande utgivningstäthet och varierande kymriskt innehåll.

Därtill utkommer i Wales två engelskspråkiga dagstidningar som innehåller ett visst kymriskt innehåll. Den ena, *Western Mail*, är en nationell tidning som regelbundet innehåller kymriska kolumner. Den andra, *Daily Post*, är en tidning som ges ut i norra Wales och som regelbundet innehåller kolumner och veckovis innehåller bilagor på kymriska. Även tre veckotidningar har delvis kymriskt innehåll. Dessa är *Tivy Side* som ges ut i södra Ceredigion, *Cambrian News* som ges ut längs med västra kusten, och *Carmarthen Journal* som ges ut i Carmarthenshire. Därtill har två lokala veckotidningar innehåll på kymriska. Överlag kan man även konstatera att dagstidningskulturen skiljer sig en hel del från den finländska läskulturen. Tidningen har i denna tradition inte så stor betydelse för det kymriska språket som andra medier.

Webb i Wales

Kymriskt material på webben står inför stora utmaningar. Likson i de flesta andra länderna konkurrerar engelskspråkigt webbmaterial med det kymriska materialet, men eftersom så gott som alla i Storbritannien talar engelska är tröskeln att använda webben på engelska betydligt lägre än i andra länder där engelskan inte är huvudspråk.

”I fråga om nya medier och webb förekommer en tanke att det borde vara på engelska.”

Keith Jones, Head of programs / Welsh and Interactive, BBC Wales

Detta betyder ändå inte att medieutbudet på kymriska skulle lysa med sin frånvaro. Trots att bara 52 % av alla vuxna i Wales har till-

gång till bredband kan medieutbudet både på engelska och kymriska anses vara relativt utvecklat (BBC, 2009, 3). Det mest centrala medieutbudet på kymriska är, förutom den tidigare nämnda webbaserade dagstidningen Golwg360, material som producerats av S4C. Samtliga program som visats på tv finns tillgängliga på kanalens webbplats S4Click i 35 dagar efter att programmets sänts. Denna service motsvarar i stort sett det utbud som Rundradion gör tillgängligt via Arenan på sin webbplats svenska.yle.fi.

Något som kan anses unikt är däremot S4C:s webbsida för nybörjare i kymriska, S4C Learners. Webbplatsen publicerar inlärningsmaterial för sådana som vill lära sig språket och har tester som hjälper nivån på ens kunskaper i kymriska. Webbplatsen innehåller också material som dagens ordspråk på kymriska, en historisk kalender på kymriska och fiktiva nyheter för språkstuderande.

Eftersom BBC inte själv sänder kymriska program utan producerar programmen för S4C finns inga kymriska program på BBC:s motsvarighet till S4Click, BBC iPlayer. Webbplatsen fungerar däremot på tre språk i sin helhet och de kymriska radioprogram som BBC-radion Cymru har sänt finns också tillgängliga på BBC:s iPlayer i form av podcast. Podcast-sändningarna regleras inte i samma utsträckning som radiokanalerna men måste ändå beakta upphovsrättsliga frågor, speciellt beträffande musiksändningar (Dyfrig et al., 2006, 14).

Det att det kymriska språket inte har använts inom alla domäner har tydligt påverkat användningen av kymriska på webben. Walesarna medger själva att det på grund av språkets historia och dess sena modernisering kan kännas som att man måste lära sig språket på nytt om man vill använda det på webben. Terminologin som används på webben kan kännas främmande på kymriska medan man ofta har exakt kunskap om vad som avses med vissa traditionella termer. Ett exempel på detta kan även ses i användningen av Microsofts programvara som finns tillgängligt på kymriska

men som ändå inte lyckas konkurrera med den engelskspråkiga versionen. Ett liknande fenomen kan även konstateras i hur unga använder textmeddelanden eller sms. De som har kymriska som modersmål tenderar att skicka sms på kymriska medan de som talar kymriska som andraspråk tenderar att skicka sms på engelska.

”Jag tror att vi i framtiden mera måste se på hur vi kan locka ny publik genom online-tv och radio.”

Keith Jones, Head of programs / Welsh and Interactive, BBC Wales

Sammanfattning av medielanskapet i Wales

På grund av regionens officiellt tvåspråkiga status måste alla offentlighetsliga myndigheter publicera allt material på två språk. Trots att detta inte gäller privata företag har flera av dem utvecklat kymriskt material av varierande slag i samarbete med Welsh Language Board som aktivt arbetar på detta tillsammans med den privata sektorn. Både S4C och BBC har gjort upp och godkänt så kallade språkplaner (Welsh Language Board, 2006a, Welsh Language Board 2006b) där man inte bara förbinder sig att själv bevara och utveckla det kymriska språket utan att försöka göra det också då man samarbetar med andra företag och organisationer. Hur stor påverkan detta har haft på medieutbud och språkservice bland privata sektorns företag och organisationer är ändå svårt att bedöma.

Det man däremot kan konstatera är att den rådande språkregimen i Wales tas på allvar och har lett till synergieffekter mellan den privata och den offentliga sektorn. Den ökade andelen kymriska speciellt bland den yngre befolkningen tyder på att språket har en framtid trots att det inte har någon systerstat. Det att kymriska inte längre talas hemma kan däremot vara av stor betydelse både för

de kymriska mediernas ställning och för språkets utveckling som helhet.

Kymriska medier upplevs inte som konkurrenter för de engelskspråkiga medieproducenterna på grund av att de bara når en marginell andel av publiken. Detta har även inneburit att det inte finns en konflikt kring att den kymriska tv-kanalen S4C har viss kommersiell finansiering. Kanalen har däremot väckt kritisk diskussion på grund av att den bara når en marginell andel tittare, speciellt med tanke på det stora offentliga stöd som kanalen får. Trots att ändringar i kanalens finansiering skulle innebära en lagändring på nationell nivå återstår det att se om de planerade nedskärningarna av verksamheten inom BBC kommer att påverka kanalen.

”S4C kan göra affärer med kanaler som inte skulle göra affärer med oss. De ser inte S4C som ett hot i motsats till BBC.”

Keith Jones, Head of programs / Welsh and Interactive, BBC Wales

Trots att både S4C och BBC ses som public servicekanaler och i allmänhet samarbetar flitigt har den relativt självständiga ställning som S4C har i vissa fall orsakat problem. Problem har uppstått till exempel då både S4C och BBC konkurrerat om samma idrotts-evenemang eftersom det uppstått en osund ekonomisk tävlan om sändningsrättigheter mellan två offentligt finansierade kanaler.

”S4C köper upp rättigheter till sportevenemang för sport lockar tittare. Vad de gör är att de konkurrerar med oss om dessa rättigheter. Detta resulterar i att offentliga pengar ställs mot offentliga pengar som tävlar om att köpa sporträttigheter.”

Keith Jones, Head of programs / Welsh and Interactive, BBC Wales

Sammanfattningsvis noterar vi att de kymriska medierna inte används exklusivt. Tv-tittandet kompletterar tittande på engelska kanaler. Walesare ser inte heller på kymriska televisionsprogram bara för språkets skull. Det är framförallt programinnehållet som styr tittandet, vilket gör att innehållet måste vara tillräckligt bra för att den del av publiken som kan kymriska faktiskt ska följa med programmen rutinmässigt. Men det är uppenbart att framförallt televisionsutbudet på kymriska produceras med resurser och på en nivå som borde vara konkurrenskraftig.

”I en digital era kommer folk inte att se på vår kanal för att den är på kymriska. Vi har rört oss förbi detta i Wales. Folk kommer att säga ”Jag är en medborgare i Cardiff och det råkar sig så att jag talar kymriska. Jag ser på tv. Jag ser inte på kymrisk tv bara för att jag talar kymriska.” Förr i tiden, då det bara fanns ett fåtal program kunde detta ske och ifall folk då måste vänta till midnatt för att se på programmen kunde de göra det. Folk gör det inte mera eftersom programmen finns tillgängliga hela tiden.”

Tim Hartley, Head of Corporate Affairs, S4C

Trots allt är det tydligt att språket står inför stora utmaningar med tanke på den stora mängden material som produceras på engelska i Storbritannien och det faktum att kymriska huvudsakligen endast talas som andraspråk. Det har lett till att det strikta preferens-kriteriet inte alltid idag uppfylls och att en stor del av också den kymriska publiken lätt överger det kymriska utbudet för motsvarande engelskt utbud. Men de språkpolitiska framgångarna under de senaste decennierna tillsammans med de stora satsningarna på kymriskt medieutbud, språkundervisning och den ökande andelen unga språkkunniga ger i varje fall en relativt positiv bild av språkets framtida möjligheter.

Den tyskspråkiga språkgruppen i Sydtyrolen¹

SYDTYROLEN

¹ Författarna tackar forskaren inom Finlands Akademi projekt Bilingualism, Identity and the Media (BIM), László Vincze, som deltog i intervjuerna i Sydtyrolen och även har bidragit med annat forskningsmaterial till denna studie.

Minoritetens storlek i Italien	ca 350 000 (ca 0,6%)
Minoritetens regionala tyngd i Sydtyrolen	Majoritet (ca 70 %)
"Kin- state" eller ensam kultur	Kin-state
Språkregim	Officiellt språk, territorialprincip

Sydtirolen är en provins i regionen Trentino-Alto Adige/Südtirol i norra Italien. Regionen gränsar direkt mot Österrike och Schweiz. I regionen bor uppskattningsvis 500 000 av 60 miljoner invånare i Italien. De språkliga minoriteterna talar tyska och ett rätoromanskt språk, Ladin. I regionen talar 26,3 procent av befolkningen italienska, 69,4 % tyska och 4,3 % Ladin som modersmål (Autonomous Provinz Bozen, 2009, 15). De tyskspråkigas antal är alltså i samma storleksordning som finlandssvenskarnas, cirka 350 000 personer.

Trots att italienskan dominerar i regionens huvudstad Bozen/Bolzano kan den tyskspråkiga minoriteten trots sin minoritetsställning på nationell nivå betecknas som dominerande inom Sydtirolen. Det finns inte heller någon antydning till att den regionala dominansen skulle minska. Tvärtom tyder utvecklingen på att den tysktalande minoriteten i Sydtirolen ökar. Från och med år 1920 till och med 2010 har antalet tyskspråkiga i regionen ökat med över 30 % (ASTAT, 2008, 19).

Historisk bakgrund

Samhörigheten mellan Sydtirolen och de omkringliggande tyrolska områdena har långtgående historiska anor. Tyrolen kan uppdelas i tre delregioner, Nordtyrolen och Östtyrolen i Österrike och Sydtirolen i Italien. Efter att Sydtirolen hade tillfallit Italien efter första världskriget förföljdes den tyskspråkiga minoriteten. På 1920-talet försökte Mussolini tvångsassimilera befolkningen genom att förbjuda det tyska språket. Trots försöken lyckades inte assimileringen och den tyskspråkiga minoriteten erbjöds därför, efter förhandlingar mellan Mussolini och Hitler 1939, möjligheten att antingen godkänna assimilering eller flytta till Tyskland. Få var villiga att utnyttja denna option och verkställandet förhindrades av att andra världskriget bröt ut (Alcock, 2001).

Efter att de allierade vunnit kriget bestämdes det att Sydtirolen skulle förbli under italienskt välde men långa förhandlingar om regionens ökade autonomi fördes vid fredskonferensen i Paris 1946. Slutresultatet var den så kallade De Gasperi-Gruber-överenskommelsen enligt vilken regionen skulle få ökad territoriell autonomi och tvåspråkig status. Trots överenskommelsen förekom under flera års tid oroligheter i regionen eftersom detaljerna i överenskommelsen inte var tillräckligt specifika och måste godkännas av Rom före konkreta åtgärder kunde vidtas (Alcock, 2001).

Först 1969 inleddes förhandlingar om den status som den tyskspråkiga minoriteten förutsatte. Efter flera års oroligheter förhandlade Italien och Österrike om ett så kallat ”paket” som inkluderade 137 åtgärder, och som slutligen skulle förverkliga det nästan 20 år gamla De Gasperi-Gruber-kontraktet. Förhandlingarna kunde slutföras år 1972 och ledde till att Sydtirolen fick den särstatus som hade önskats. Därutöver fick provinserna även utökade maktbefogenheter vilket möjliggjorde egen beslutanderätt om bland annat skolsystem och hälsovård, något som kom att bli avgörande för den tyskspråkiga minoritetens existens (Alcock, 2001).

Språkregim i Sydtirolen

Språkregimen kan betecknas som omfattande. Yttrandefriheten tryggas i grundlagen och de språkliga minoriteternas ställning ska också tryggas genom speciella stöd (Bonell och Winkler, 2006). Yttrandefriheten har i Italien tolkats så, att den ska inbegripa både radio- och tv-sändningar. Ytterligare motiveringar till hur yttrandefriheten ska tolkas finns i den italienska språklagen från år 1999 enligt vilken 12 olika språk har minoritetsspråksstatus. Områden där minoritetsspråk förekommer ska definieras för att kunna få statligt stöd (Minority Languages Act No. 482/99). Regionen

—○○○○—

”Ett speciellt drag som bidrar till att medielandskapet i Sydtyrolen ser ut som det gör idag är den starka identitets-känslan för det tyska språk-området och hela Tyrolen.”

—○○○○—

Trentino - Alto Adige, eller Sydtyrolen, hör till dessa. Vi fokuserar framförallt på regionens tyska språkgrupp.

Sydtyrolen hör till ett av fem områden i Italien som har en speciell autonom ställning vilket möjliggör stiftandet av egna regionala lagar (Constitutional Act, Section 5, Article 116, 2001). Jämställdheten mellan det italienska och det tyska språket garanteras även genom speciallagar. Anställda inom den offentliga sektorn ska till exempel stå i proportion till de etniska proportionerna i regionen och alla som söker jobb inom den offentliga sektorn, oavsett post, måste genomgå språkprov för att kunna anställas (Oberrauch, 2006).

Medielandskapet i Sydtyrolen

Medieproducenter inom public servicesektorn ska garantera gynnsamma förhållanden för minoritetsspråken beträffande medieutbudet i alla Italienska regioner. Specifikt betyder det att 5 procent av den totala tv-sändningstiden och 3 procent av både den nationella och den lokala radiosändningstiden ska reserveras för, *inter alia*, etniska grupper och språkgrupper (Public radio and television broadcasting service act no. 103/75).

Tv i Sydtyrolen

Den lagliga status som den tyska minoriteten har i Sydtyrolen har lett till att de tyskspråkiga medierna har en framträdande ställning i regionen. I televisionsutbudet kommer de viktigaste utbuderna från den lokala tv- och radiostationen *RAI Sender Bozen* och genom de gränsöverskridande tv-sändningarna som möjliggörs av *RAS Rundfunk-Anstalt-Südtirol*.

RAI Sender Bozen har en statsfinansierad budget på omkring 50 miljoner euro per år (detta kan jämföras med budgeten för

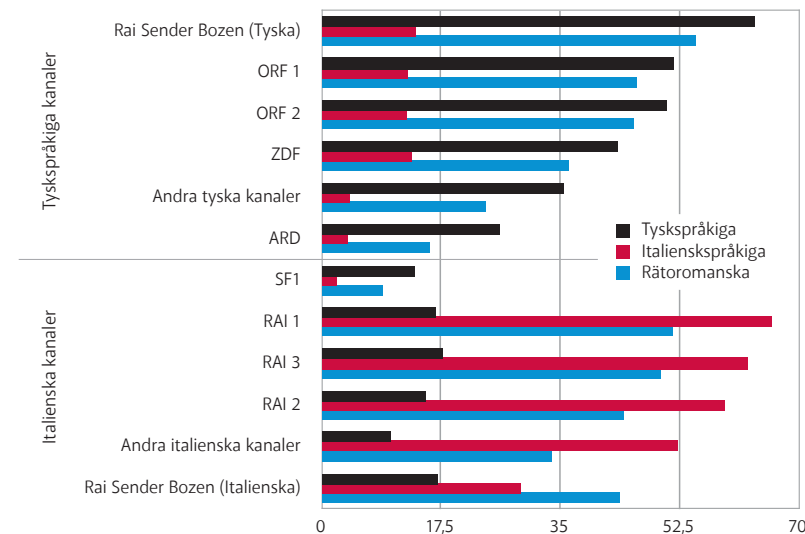
Rundradions svenska verksamhet som är mellan 30 och 40 miljoner euro per år). Budgeten är öronmärkt för att producera program för och om regionen på italienska, tyska och ladin. Det tyskspråkiga utbudet på tv-kanalen RAI Sender Bozen utgör, i jämförelse med Svenskfinland, ett intressant fall med tanke på att kanalen endast sänder 2-4 timmar tyskspråkiga program per dag. Sändningarnas popularitet bygger i hög grad på det dagliga programmet Tagesschau, som erbjuder lokala nyheter och aktualiteter på tyska. Största delen av de tyskspråkiga tittarna i Sydtyrolen följer med programmet dagligen.

”Vi är här för sydtyrolarna. Vi är här för att sända tyskspråkiga program. Eftersom vi har en annan kultur, ett annat perspektiv, ser vi relativt få möjligheter att samarbeta med de italienska producenterna. Men italienerna i Sydtyrolen är däremot nog intresserade av våra sändningar.”

Markus Perwanger, Koordinator-Chef RAI Sender Bozen

Trots att den sydtyrolska befolkningen har tillgång till flera olika kanaler på tyska är den lokala tv-kanalen ändå den mest populära. Tittarsiffrorna visar även att de tyskspråkiga i regionen inte ser på italienskspråkiga tv-kanaler och att de italienskspråkiga inte ser på tyskspråkiga tv-kanaler. Ett undantag är den lilla ladinska minoriteten i Sydtyrolen som både ser på tyska och på italienska tv-kanaler. Man kan med andra ord dra slutsatsen att befolkningen i Sydtyrolen i mycket liten utsträckning går över språkgränserna i valet av tv-kanaler (se figur 5).

Figur 5. Tittarsiffror enligt tv-kanalens och tittarens språk, daglig räckvidd (%)

(Källa: ASTAT, 2005)

Figur 5 visar hur klart uppdelat medielandskapet är i Sydtyrolen. De tyskspråkiga, som är i majoritet, följer i huvudsak tyska sändningar, de italienska följer italienska sändningar. Bara den lilla minoritet som talar ladin följer båda. Figuren visar även att den lokalt producerade tyska kanalen är den som bäst når den tyska publiken, trots att kanalen bara sänder mellan 2 och 4 timmar egna program per dag.

”Vår styrka är att vi är en ”hemsändare” och därför ska koncentrera oss på Sydtyrolen. Min åsikt är att minoritetsmedierna så mycket som möjligt måste rapportera om vad som sker i minoritetens eget liv. Detta är kärnan. Människorna måste ha en känsla av att detta är min television som berör min historia och mina traditioner. Hur den lokala brandkåren firar sitt jubileum ser man inte genom våra konkurrenter.”

Markus Perwanger, Koordinator-Chef RAI Sender Bozen

Det stora antalet tyskspråkiga kanaler möjliggörs av organisationen RAS Rundfunk-Anstalt-Südtirol som har hand om överföringen av gränsöverskridande medier från Österrike, Tyskland och Schweiz. Organisationen har sin bakgrund i ett avtal om de autonoma provinserna Trento och Bolzano som trädde i kraft år 2001. Enligt avtalet ska gränsöverskridande samarbete upprättas för att säkra de språkliga minoriteternas ställning (New contract of service, signed on 6 November 2000 and approved by presidential decree on 8 february 2001).

RAS har en budget på omkring 4 miljoner euro per år och största delen går till att upprätthålla den tekniska apparatur som möjliggör gränsöverskridande television och radio. Det unika med RAS är inte endast dess tekniska insats utan framförallt det upphovsrättsliga samarbete som överföringen bygger på. Österrike, Tyskland och Schweiz överför nämligen sina sändningar gratis till Sydtyrolen. Upphovsrättsliga frågor mellan länderna handläggs skilt då parterna förhandlar om sändningsrättigheter. När till exempel den österrikiska tv-kanalen ORF förhandlade om upphovsrättsliga frågor inkluderades i förhandlingarna att sändningarna med hjälp av RAS också ska ses i Sydtyrolen. Det samma gällde däremot inte ARF och ZDF som inte speciellt tagit upp Sydtyrolen i förhandlingarna men som ändå sänder de tyskspråkiga programmen via RAS utan problem. Ett undantag är sportevenemang vars upphovsrätter är mycket komplicerade. På grund av upphovsrättsliga problem kan man t.ex. inte se världsmästerskapen i fotboll i program överförda till Sydtyrolen under denna överenskommelse. ARF och ZDF har nämligen endast köpt rättigheterna till världsmästerskapen för Tysklands territorium vilken innebär att RAS inte kan sända mästerskapen.

”I EU förs det för tillfället en diskussion om riktlinjer för television utan gränser. Ur mitt eget perspektiv står de upphovsrättsliga frågorna på bräcklig fot. Om vi bor i en gemensam konfederation så kan vi inte handla som om de gränsöverskridande medierna skulle utgöra ett problem. Det vore mycket bra om minoriteterna kunde samarbeta och vara föregångare inom detta område i EU. Man kunde sammanföra dessa intressen och tillsammans bevaka dem i Bryssel.”

Georg Plattner, Direktör, Rundfunkanstalt Südtirol (RAS)

Radio i Sydtyrolen

I Sydtyrolen finns 38 radiokanaler av vilka 20 är tyska och 18 italienska. Majoriteten av den Sydtyrolska befolkningen hör på radio dagligen eller minst 4-5 dagar i veckan (70 %). Det unika i radiolandskapet i Sydtyrolen är, såsom även är fallet beträffande tv i Sydtyrolen, det mycket populära lokala tv- och radiobolaget RAI Sender Bozen och RAS Rundfunk-Anstalt-Südtirols verksamhet. Det breda utbudet av tyskspråkiga radiokanaler hörs med hjälp av den gränsöverskridande verksamhet som RAS Rundfunk-Anstalt-Südtirol möjliggör.

Av de 15 mest populära radiokanalerna var de flesta tyskspråkiga (ASTAT, 2005). Lyssnarsiffrorna visar att den lokala radiostationens tyskspråkiga radioprogram åter var den mest populära radiokanalen bland de tyskspråkiga lyssnarna. Därefter följde den österrikiska radiokanalen Ö3.

Den italienskspråkiga befolkningen i Sydtyrolen lyssnade mest på andra italienska sändningar och RAI Radio 1 och 2 som sänder mera nationella än lokala program. Endast 10 procent av de italienskspråkiga lyssnarna uppgav att de lyssnade på den lokala radiostationens italienskspråkiga radioprogram. Den ladinska

minoriteten lyssnade även till största delen på de tyskspråkiga programmen och av de två italienskspråkiga radioprogrammen som de lyssnade på var det ena den lokala radiokanalen och det andra RAI Radio 1.

Man kan därmed, i likhet med tv-tittandet, konstatera att en förklaring till de stora skillnaderna mellan språkgruppernas varierande lyssnande kan hänga ihop med identitetskänslan. Enligt uppgifter identifierar inte de italienskspråkiga invånarna sig som sydtyrolare utan snarare som italienare medan de tyskspråkiga lyssnarna klart identifierar sig som tyrolare – inte bara sydtyrolare – som ingår i en tysk språkgemenskap.

Tidningar i Sydtyrolen

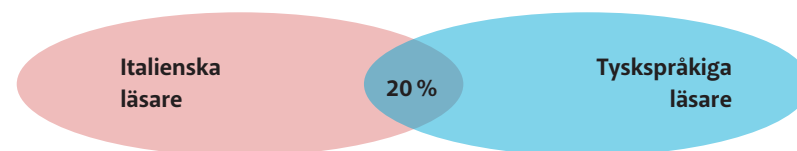
I Sydtyrolen utkommer flera tyskspråkiga tidningar av vilka de viktigaste är dagstidningarna Dolomiten och Die Neue Südtiroler Tageszeitung. Die Neue Südtiroler Tageszeitung grundades 1996 och utkommer fem dagar i veckan. Tidningen har en cirkulation på omkring 10 000 exemplar och marknadsför sig som en politiskt obunden och språkligt neutral tidning (Ebner och Rautz, 2005).

Dolomiten grundades 1882 under namnet Der Tiroler men har flera gånger varit tvungen att byta namn bland annat då den fascistiska regeringen ansåg att namnet för starkt associerade till den tidigare regionen. Tidningen förbjöds 1943 av naziregimen och de anställda som inte hunnit fly sändes till koncentrationsläger. Först efter att de allierade vunnit kriget 1945 kunde tidningen fortsätta sin verksamhet under det nuvarande namnet Dolomiten (Ebner och Rautz, 2005).

Dolomiten utkommer sex dagar i veckan och har en upplaga på mellan 50 000 och 80 000 beroende på dag. Tidningen har också en egen webbcommunity och webbplats. Enligt tidningens chefredaktör Toni Ebner har webbcommunityn omkring 10-15 000

besökare per dag och tidningens webbnyheter har över 70 000 besökare per dag. Tidningen marknadsför sig som en obunden dagstidning med katolsk inriktning. Enligt Ebner förekommer ingen konkurrens mellan de italienska dagstidningarna i regionen och Dolomiten eftersom tidningarna innehållsmässigt är såpass olika. Dolomiten har heller inga ambitioner att nå italienskspråkiga läsare utan koncentrerar sig bara på den tyska och ladinska minoriteten i Sydtyrolen.

Figur 6. Konkurrensbilden mellan tyska och italienska tidningsläsare i Sydtyrolen

Figur 6 illustrerar chefredaktör Tony Ebners uppfattning om konkurrensläget mellan de tyskspråkiga och italienska tidningarna i Sydtyrolen. Enligt Ebner är de gemensamma läsarnas antal så litet att det inte är värt att låta tidningens innehåll styras av en konkurrens om dem. Tidningarna uppges även ha mycket olika politiska ambitioner och skiljer sig därmed innehållsmässigt. På denna punkt skiljer sig situationen i Sydtyrolen klart från situationen framförallt i södra Finland.

Toni Ebner ser i varje fall Svenskfinland som en förebild för tidningarna i Sydtyrolen, eftersom det finlandssvenska tidningslandskapet fortfarande är så starkt och tidningsläsningen inom den finlandssvenska befolkningen är hög.

”Vi har gjort en mycket stark regionalisering och vi har gjort vårt länsombud ännu starkare. På varje område har vi en självständig redaktion som själv utformar innehållet. Genom starka regionala rapporter har vi

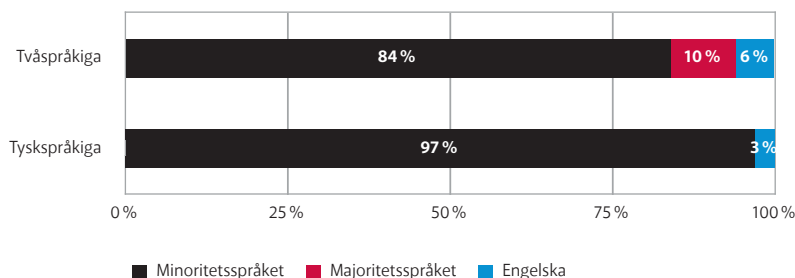
kunnat förstora vår upplaga eftersom vi på detta sätt har kunnat komma närmare vår publik. Det har dessutom gett oss flera nya läsare. Denna struktur gick vi in för år 1999.”

Toni Ebner, Chefredaktör, Dolomiten

Webb i Sydtyrolen

Språkvalet i internetanvändningen i Sydtyrolen kan uppfattas som mycket speciellt. En överväldigande majoritet av de tyskspråkiga i Sydtyrolen använder internet på tyska (97 %) och endast en bråkdel (3 %) på engelska. Det tyska språkets dominans bland de tvåspråkiga i Sydtyrolen är nästan lika stor. Över 80 % använder internet på tyska och endast 10 % internet på italienska. Det är värt att notera att varken de tyskspråkiga eller de tvåspråkiga använder internet på engelska (figur 7).

Figur 7. Internetanvändning och språkval i Sydtyrolen bland 17–19-åringar. ”På vilket språk använder du i allmänhet internet?” (% , N=1 100)

(Källa: Vincze, 2010 i tryck)

Detta tyder på att sydtyrolarna i sitt mediebruk på webben klart identifierar sig med det tyska språkrummet såväl i sin egen omgivning som internationellt. En tankeställare för Svenskfinland är om vi även här kunde förstärka det internationella svenska språkrum-

mets status på webben, i tillägg till det finlandssvenska. En starkare närvaro av alla slag av medier från Sverige kunde bidra till att även i södra Finland öka intresset för såväl svenskt medieutbud i Finland som det svenskspråkiga ny medieutbud som finns tillgängligt globalt.

Sammanfattning av medielandskapet i Sydtyrolen

Medielandskapet i Sydtyrolen kan ur ett minoritetsspråksperspektiv betraktas som såväl institutionellt som funktionellt komplett. Alla olika typer av medier står till förfogande för den språkliga minoriteten. Tyskspråkiga medier dominerar även minoritetens mediebruk inom alla mediesektorer. För att nå ett så funktionellt komplett bruk krävs att många olika typer av innehåll finns tillgängligt på tyska. Den tyska minoriteten är även mycket språkmedveten och håller sig nästan fullständigt till sitt eget språk vilket tyder på att det strikta preferenskriteriet är väl uppfyllt.

Ett speciellt drag som bidrar till att medielandskapet i Sydtyrolen ser ut som det gör idag är den starka identitetskänslan för det tyska språkområdet och hela Tyrolen. Den tyska minoriteten i Sydtyrolen har en stark språklig identitet. De som talar italienska definierar inte sin identitet på samma sätt, de relaterar sig snarare till den italienska, nationella identiteten. Den tyska minoriteten i Sydtyrolen ser inte sig själv som italienare utan som tyrolare vilket också gör att minoriteten mycket starkt håller på sina rättigheter och på sin egen identitet. Detta innebär även att de i mycket hög grad utnyttjar de möjligheter som de tyskspråkiga medierna erbjuder.

Sydtyrolen kan också placeras i gruppen minoriteter som har en stark systerstat, ”Kin-state”. Det finns starka kopplingar mellan de tre regionerna Nord- Öst- och Sydtyrolen och många anser att Innsbruck i Österrike är den inofficiella huvudstaden. Detta

gäller inte enbart den tyska minoriteten i Sydtyrolen utan även andra invånare i Tyrolen. Det har även förekommit diskussioner om möjligheten att ge alla inom den tyska minoriteten Sydtyrolen dubbelt, italienskt och österrikiskt medborgarskap på grund av den starka kopplingen till Österrike.

I detta sammanhang är det även viktigt att betona regionens enspråkiga natur. En marginell andel av hela den Sydtyrolska befolkningen rör sig över språkgränserna och tvåspråkighet anses allmänt som ett orealistiskt alternativ och i viss utsträckning även som ett tabu. Den lokala statistikcentralen har t.ex. inte offentliggjort resultat om tvåspråkiga familjer sedan 1981. Det omkringliggande regelverket med dess dramatiska historiska anor har även lett till en tudelning av befolkningen. Det markanta i detta fall är att både den italienska och den tyskspråkiga befolkningen godkänner denna tudelning. Det finns därför inga ambitioner att stärka befolkningens tvåspråkighet i regionen. I denna mening påminner situationen i Sydtyrolen delvis om situationen i stater med federala gränser, så som Schweiz eller Belgien.

Gränslandet Tyskland-Danmark

Minoriteternas storlek i Danmark	ca 12-15 000 (ca 0,1 - 0,2%)
Den tyska minoritetens regionala tyngd i Danmark	Minoritet (ca 5-6%)
"Kin-state" eller ensam kultur i Danmark	Kin-state
Minoriteternas storlek i Tyskland	ca 50 000 (ca 0,06%)
Den danska minoritetens regionala tyngd i Tyskland	Minoritet (ca 1,6%)
"Kin-state" eller ensam kultur i Tyskland	Kin-state
Språkregimer	I båda fallen minoritetsspråk, vars ställning regleras i en bilateral överenskommelse mellan staterna (Bonn-Köpenhamndeklarationen 1955), enligt individualprincipen

Historisk bakgrund

Gränsen mellan Danmark och Tyskland etablerades efter första världskriget efter ett referendum som förenade Nordschleswig med Danmark. Under mellankrigstiden ifrågasattes gränsdragningen, men efter andra världskriget fastställdes den slutligt. Denna gränsdragning lämnade minoriteter på båda sidorna om gränsen. Den danska minoriteten är bosatt i Sydschleswig, i området kring staden Flensburg i Schleswig-Holstein. Den tyska minoriteten koncentreras kring staden Åbenrå i södra Jylland, i det som kallas Sønderjylland eller Nordschleswig.

Språkregimer i gränslandet Tyskland-Danmark

Minoriteterna erkänns ömsesidigt av danska och tyska staten i en reglering som gjordes år 1955 i form av den så kallade Bonn-Köpenhamndeklarationen (ECMI, 2010). I deklARATIONEN förbinder sig den tyska och den danska regeringen att respektera minoriteternas grundläggande rättigheter. Deklarationen innehåller även rekommendationer för medier.

-
- The Danish Government recommends that the German minority be duly taken into consideration within the framework of the rules in force on the use of radio.
 - In respect of public notifications the newspapers of the German minority should be duly taken into consideration.
 - The Government of the Federal German state recommends that the Danish minority be duly taken into consideration within the framework of the rules in force on the use of radio.
 - In respect of public notifications the newspapers of the Danish minority should be duly taken into consideration.
-

På båda sidor om gränsen finns skolor som ger utbildning på minoritetsspråket. Utbildning på danska ges i Tyskland i privata danska skolor som stöds av den tyska staten. På motsvarande sätt finns privata tyska skolor på danska sidan av gränsen. Det finns även möjligheter att använda minoritetsspråket då ärenden handläggs med myndigheter, även om de är begränsade. (se Council of Europe (2002): Application of the Charter in Germany, 2002 ECRML, samt Council of Europe (2004): Application of the Charter in Denmark, ECRML).

Eftersom frågan har varit känslig av historiska skäl undersöks inte minoriteternas storlek. I intervjuer med representanter för den tyska minoriteten i Danmark framgår dock att denna minoritet minskar. Traditionellt har man räknat med att tyskarnas antal skulle vara omkring 15-20 000, men idag uppger representanter för tyskarnas egen organisation i Danmark, Bund Deutscher Nordschleswiger, att antalet antagligen är lägre, uppskattningsvis 12-15 000 personer. Detta kan tyckas vara överraskande med tanke på det tyska språkområdets storlek och det stora tyskspråkiga medieutbudet som rätt obehindrat sprids över hela världen. Utvecklingen har dock sina logiska förklaringar, som sammanhänger med att tyskan i området har fått starkare konkurrens inte bara från danskan utan även från engelskan. Medieutbudet har haft betydelse för detta. Enligt representanter för den tyska minoriteten i Danmark är det framförallt det ökande danska och engelskspråkiga utbudet som har trängt undan tysk television.

”Medielandskapet har förändrats. Förr lärde sig danskarna tyska här för det fanns tre tyskspråkiga tv-kanaler och en dansk kanal – nu finns det mängder av engelskspråkiga kanaler och många danska kanaler i tv, så situationen har förändrats.”

”Språkkunskaperna i tyska går bakåt, visionen om en flerspråkig region stämmer inte längre – förr kunde alla förstå tyska här, numera förstår

man mera engelska än tyska. En tvåspråkig region är ett mål för oss men nu fungerar det inte riktigt så.”

Uwe Jessen, generalsekreterare för Bund Deutscher Nordschleswiger

Utvecklingen på den tyska sidan har varit motsatt. Där har antalet dansktalande beräknats vara omkring 50 000. Enligt uppgifter från Sydschleswigs förening har den danska minoritetens storlek inte minskat. Dessutom har den tyska befolkningens intresse för att lära sig danska ökat.

”Danskan går faktiskt framåt. Danskan har varit attraktiv eftersom den ekonomiska utvecklingen i Nordschleswig har varit starkare än i Sydschleswig och det förekommer ökande gränspendling eftersom arbetslösheten är lägre på den danska sidan. Danskan som språk har också blivit attraktiv eftersom danska företag har etablerat sig här.”

Simon Faber, Sydslesvigsk Förening

”Det är också en modefråga ... Det är naturligt och sofistikerat att kunna danska. Men det tyska språket i Danmark har tyvärr inte högt anseende, det faller bakom andra språk. Kunskapen om tysk kultur i Danmark är mindre än kunskapen om dansk kultur här. Det har en negativ effekt för den tyska minoriteten. Samtidigt växer den danska minoriteten här, med flera barn i skolorna t.ex. Man ser på danskan med beundran här, motsvarande uppfattning om tyskan råder inte där.”

Bjarne Lønborg, chefredaktör, Flensburg Avis

Orsaken till denna utveckling, som går på tvärs med utvecklingen i många andra gränsregioner är, enligt samstämmiga uppgifter från båda språkgrupper att danskan har en statusfördel. Delvis beror den på att danska företag har etablerat sig i gränsområdet på båda sidor om gränsen. Arbetslösheten är mindre på den danska sidan och tyskar pendlar därför över gränsen till Danmark. Tyskar

arbetar också på danska företag som är verksamma i gränsområdet på den tyska sidan.

På båda sidor om gränsen är minoriteterna så gott som helt tvåspråkiga och behärskar majoritetsspråket väl. Representanterna för minoritetsorganisationer på bägge sidor av gränsen talar också varmt för en tvåspråkig region, men problemet är, som vanligt i dessa fall, att majoritetens kunskap i minoritetsspråket inte alltid räcker till.

Medielandskapet i gränslandet Tyskland-Danmark

De allt överskuggande utmaningarna i gränsområdet mellan Danmark och Tyskland är för det första att de två lokala tidningar som utges på varsin sida om gränsen ska kunna utkomma och för det andra att tillgången på framförallt television från grannlandet ska tryggas. Lokalt är två tidningar som utkommer på varsin sida av gränsen, *Der Nordschleswiger* i Danmark och *Flensburg Avis* i Tyskland, avgörande för sammanhållningen inom minoriteten. På senare tid har de medverkat till att utveckla webb och lokal radio och planerar nu även lokal tv i liten skala. Tidningarna samarbetar om flera medieprojekt.

Tillgången till grannlandstelevision upplevs som problematiskt framförallt på den tyska sidan, eftersom återsändningen av dansk television förhindras av kryptering. På den danska sidan är tillgången till tysk television till denna del inte problematisk eftersom de tyska sändningarna inte krypteras i samma utsträckning. Men många olika slag av praktiska problem försvårar mottagning över gränserna. Utöver frågor som gäller upphovsrätter, kryptering av signal och olika standarder för mottagning har även själva sändningstekniken visat sig vara problematisk. Televisionsantennerna ställs t.ex. in olika i Danmark och Tyskland. I det ena landet ska antennen vara vertikal, i den andra horisontell. Den som vill ta emot

signal från båda länderna måste ställa om antennen varje gång eller ha dubbla antenner. Länderna försöker lösa problemen bilateralt men det är tydligt att här finns flera större problem som med tanke på det europeiska medielandskapet skulle kräva en mera generell lösning för att fri tillgång till grannlandstelevision ska kunna upprätthållas.

”Tysk tv har en annan politik än dansk tv – man kan öppet se tysk tv i andra länder och det tyska systemet stöder detta. Danmark har en annan politik – och jag tror att detta är typiskt för små länder, att de inte upprätthåller samma politik som de stora länderna.”

Anke Spoorendonk, lantdagsledamot för Sydslesvigsk Vælgerforening SSW, Tyskland

”Vi borde ha förpliktelse till grannlandssamarbete. Just nu är jag av praktiska skäl mera för att lösa detta med en bilateral modell för Danmark och Tyskland, och också för de nordiska länderna. Men jag står fast vid att det är ett EU-spörsmål, eftersom det är en allmän fråga.”

Folketingsledamot Bente Dahl, Danmark

Television i gränslandet

Gränsöverskridande television är, så som ovan nämndes, snarare ett problem för danskarna i Tyskland än för tyskarna i Danmark. Problemet är ändå inte bara det att danskarna, i motsats till tyskarna, krypterar sina digitala sändningar. Lokal television behandlar minoriteterna som ämne men betjänar inte på minoritetsspråken, med undantag för projekt som drivs av frivilliga inom när-tv-kanalerna Öffener Kanal i Flensburg och Aabenraa LokalTV (ATV) i Åbenrå. Därför finns ett mycket litet lokalt producerat utbud på minoritetsspråken.

Öffener Kanal får offentlig finansiering, 0,2 % av den radio- och tv-avgift som samlas in i Schleswig Holstein. Medlen delas mellan stationer på fyra orter, i Kiel, Lübeck, Flensburg och Heide. Tv sänds bara över kabel till de 75 000 kabelhushåll som finns i området. Kanalen sänder 42 timmar på tyska och 3 timmar på danska varje vecka.

ATV är en förening med 300-400 medlemmar som startade 2001 som kabel-tv bara i Åbenrå i Danmark. Nu sänder kanalen till en stor del av de södra delarna av Jylland. Via kabel når den 36 000 tittare, men den har nu även sändningar i digital tv som täcker området mellan Billund i Jylland till Kiel i norra Tyskland. ATV kan ses via det system som används i Danmark, MPEG 4, men tysk tv sänds över MPEG 2 vilket innebär problem för flera tittare som har sådan teknik som bara accepterar den ena standarden. ATV producerar 2,5-3 timmar tv-program per vecka med hjälp av 15 frivilliga och två heltidsanställda och finansieras med medel från lokala myndigheter och danska staten. Till detta tillkommer sponsormedel och ersättning av försäljning av en del av sändningstiden till kommersiell tv.

”Vi har inte mätt publiken men då vi sänder handboll har vi mycket tittare, och då vi sänder fullmäktigemöten är det många som ber att få en kopia av sändningen.”

Tanja Zimmer, kanalchef, Öffener Kanal, Tyskland

De två lokal-tv-kanalerna har nära samarbete och de danskspråkiga i Tyskland är representerade i Öffener Kanals styrande organ. Tidningarna som utges på minoritetsspråket planerar nu att i samarbete med lokaltelevisionstationerna inleda tv-sändningar, om bara medel kan uppbådas.

”Upphovsrätten till lokala fotbollssändningar är ett bekymmer. Nu har rättigheterna köpts av de stora klubbarna som har sålt dem vidare. Vi får inte ens sända korta inserter från lokala matcher som ingen annan vill visa på tv. Detta är ett stort problem.”

Poul Olsen, Aabenraa Lokal TV, ATV

Tidningarna som utges på minoritetsspråket planerar nu att i samarbete med lokaltelevisionstationerna inleda tv-sändningar, om bara medel kan uppbådas. Parterna vill ändå inte längre söka Interreg-medel eftersom det upplevs som alltför byråkratiskt. I stället söks medel från danska staten och från lokala och regionala myndigheter.

”Der Nordschleswiger och Flensburg Avis skulle tillsammans leverera dagligt material till tv-stationen, med nyheter och debatter. Programmen skulle sändas på två språk utan översättning: vi vill markera att detta är en tvåspråkig region.”

Bjarne Lønborg, chefredaktör, Flensburg Avis, Tyskland

”De förser oss med det journalistiska innehållet, vi erbjuder bilderna. Tidningarna har inte råd att anställa folk för att filma, tidningarna blir fattigare.”

Poul Olsen, journalist, Aabenraa Lokal TV

Danmarks Radio har tidigare haft två televisionskanaler, DR1 som är helt licensfinansierad och TV2 som delvis är reklamfinansierad. År 2009 introducerades tre nya kanaler, DR K (Kultur, historia, musik), DR Ramasjang (Barn) och DR HD (Program i HD). Vidare har DR 4 FM-radiokanaler samt därtill flera radioutbud på internet. Förutom TV2 finansieras public service-radio och television i

Danmark med licenspengar. Licenspliktig är var och en som har en apparat som kan motta radio- eller tv-sändningar.

Enligt representanten för Sydschleswigs förening har 25 % av befolkningen i Sydschleswig tillgång till kabel-tv. De terrestriala digitala sändningarna når fram i de nordiska delarna av Sydschleswig, men mellan en fjärdedel och en tredjedel av de danskspråkiga bor utanför det område dit dessa sändningar når. Som bäst arbetar man på att öka sebarhetsområdet.

”Det stora problemet nu är att de danska satellitsändarna är krypterade medan de tyska satellitprogrammen inte är det. Det är ett politiskt problem, på den danska sidan, vi borde ha samma betingelser på båda sidor.”

Folketingsledamot Bente Dahl, Danmark

Danska staten har avsatt två miljoner danska kronor för att finansiera en teknisk lösning i Tyskland så att de två största danska public service-kanalerna ska kunna tas ned till omkring 17 nedtagningstationer för kabel-tv. Hur mycket medel som slutligen användes är inte klart, enligt uppgift blev investeringen billigare, men frågan är en affärshemlighet mellan DR och Kabel Deutschland som var förhandlingsparter. Enligt representanter för den danska minoriteten är det tillräckligt att dessa två kanaler görs tillgängliga: de kommersiella kanalerna kan folk betala för separat om de vill ha dem.

De danska program som kan ses via kabel begränsar sig till de två public service-kanalerna. Programmen finns dessutom bara i den analoga kabeldistributionen. Däremot finns de danska kanalerna inte med i det digitala kabel-tv-nätet. Digital kabel-tv sprider sig i Tyskland utan politiskt fastslagen tidtabell. Det är framförallt en kommersiell fråga om hur marknaden utvecklas.

Must Carry-principen gäller för de två danska public servicekanalerna i det analoga nätverket, formuleringen är att kabelnätverket ska vidarebefordra de program som vanligen är mottagbara i området. Men det är fortfarande en oklar fråga om denna princip gäller även digitalkabelsändningar.

Danmark har fått ett erbjudande från Schleswig-Holsteins regering om att få en frekvens som täcker hela området Sydschleswig. Danmarks radio har sagt att man inte kan gå in på tyskt territorium och driva sändare, eftersom detta leder till problem med upphovsrätten.

”Om vi jämför med Nordirland kan vi säga att Danmarks Radio nog kan sända i Tyskland, att Danmarks Radio överdriver problemet Min uppfattning är att Danmarks Radio bromsar i den här frågan.

Simon Faber, Sydslesvigsk Förening, Tyskland

Inom Sydslesvigsk förening ser man två möjliga scenarier för att lösa problemet: att Danmark åtar sig uppdraget eller att en tysk operatör gör det. Man efterlyser att programmen till gränslandsbefolkningen klarare skulle tas med i Danmarks Radios public service-kontrakt som förhandlas i Danmark vart fjärde år. Idag finns en paragraf som förutsätter tillgång till programmen för danskar i utlandet, men gränsområdena nämns inte specifikt.

Satellitmottagning begränsas av att Danmark krypterar sina program, medan Tyskland inte gör det. Den som bor på den tyska sidan och ska se dansk satellit-tv ska i princip köpa ett kort för att ta emot utlandssändningar. Detta betyder att man ska betala full tv-licens till både Tyskland och Danmark – vilket blir för mycket, anser man på Sydslesvigsk förening.

På den danska sidan finns det bättre tillgång till tysk television. Kabelnätverket är utbrett och möjligheter till olika slag av mottag-

ning av program också från satellit är god. Däremot är utbudet på tyska i de danska televisionskanalerna svagt. Den tyska minoriteten skulle kunna få tillgång till en egen frekvens för att sända television, men kan inte betala kostnaderna för den. De önskar sig inte heller en egen kanal utan närmast synlighet via televisionen inom det danska språkrummet.

”Vi har inte intresse av att ha en egen kanal. Vi behöver inte ett 100-procentigt offentligt rum på tyska i Danmark, alla kan ju danska. Men vi vill att tyskan ska finnas med. Det är mera en fråga om erkänsla och möjlighet att använda språket, även den symboliska funktionen är viktig.”

Uwe Jessen, generalsekreterare för Bund Deutscher Nordschleswiger, Danmark

Problemet för den tyska minoritetsbefolkningen i Danmark är alltså inte tillgången på televisionsprogram från Tyskland, utan snarare att de tyska programmets relativa dominans har fått ge vika för ett växande danskt och engelskt utbud. Detta har bidragit till att minska intresset för det tyska språket.

Radio i gränslandet

De två tidningarna *Der Nordschleswiger* i Danmark och *Flensburg Avis* i Tyskland gör i samarbete tre till fyra korta radiosändningar per dag på minoritetsspråket och får för detta ett särskilt offentligt stöd (på den danska sidan uppgår stödet till 250 000 danska kronor per år) från respektive stat. Sändningarna är framförallt nyhetsbetonade. Övriga radiosändningar på minoritetsspråken finns inte i nämnvärd utsträckning.

Radion upplevs dock som viktig, eftersom den kunde göras lokal och lokalradio är populärt i regionen. Tillsvidare har resurser

för detta ändå inte hittats, även om sändningsmöjligheter sannolikt skulle ställas till buds.

”Radio eller tv? Radio för oss själva, man lyssnar mycket på lokalradio här... .. DAB-radio kunde vara en idé. Folk har DAB-mottagare i hemmen, inte så mycket i bilen. En radiokanal kunde i så fall helst vara enspråkigt tysk. Man skulle kunna använda material från tysk radio. Upphovsrätten kunde lösas enligt befolkningstal.”

Uwe Jessen, generalsekreterare för Bund Deutscher Nordschleswiger, Danmark

Tidningar i gränslandet

Tidningarna i gränslandet Tyskland-Danmark upplever båda att regionens framtid är tvåspråkig. Tidningarnas roll fokuseras klart på att utgöra en grund för lokala identiteter och lokal information. På detta område vill tidningarnas chefredaktörer inte ha inblandning från public service. I Danmark är denna diskussion igång.

”Public service får statsstöd och jobbar allt mer online. Detta kan de göra på sina premier medan vi måste tjäna in det. Vi önskar att det offentliga ska begränsa sig på denna sida. De ska självfallet finnas online, men inte på alla sektorer. Detta har inte lösts men borde kanske lösas på EU-nivå... .. Subsidiaritetsprincipen i EU kunde tillämpas. Det lokala och regionala som pressen kan bevaka ska inte PS komma in på. Men det nationella, det allmänna kan vara fritt för alla. Public service-företagen har ett nationellt uppdrag, vi har ett lokalt och regionalt. Frivillig självreglering vore det bästa för att komma åt detta och garantera ett livsunderlag för tidningarna.”

Siegfried Matlok, chefredaktör, Der Nordschleswiger, Danmark

”Radio Syds och TV Syds onlinetidningar är entydigt konkurrenter med oss. Det är orätt att public service går in på denna sektor. Det pågår

en stor diskussion om detta i Danmark. Denna diskussion finns inte ännu i Tyskland men den kommer. Public service kan naturligtvis ha servicemeddelanden och komplettera det de själva sänder, men det att de gör en hel tidning som konkurrerar med oss är orätt.”

Bjarne Lønborg, chefredaktör, Flensburg Avis, Tyskland

Der Nordschleswiger på den danska sidan utkommer sex dagar i veckan med en upplaga på omkring 3 000 exemplar. Som ovan nämndes har upplagan minskat under de senaste 20 åren. Tidningen överväger att minska utgivningsdagarna och i stället öka insatserna på webben. Enligt chefredaktör Siegfried Matlok står tidningen inför frågan om man ska göra en veckotidning med mindre pengar och en stark e-tidning. Matlok anser inte att onlinetidningen tar läsare från papperstidningen, tvärtom når tidningen yngre läsare den vägen. Det att tidningens journalister även producerar radionyheter gör att tidningen når ut till majoritetsbefolkningen, vilket ökar acceptansen i hela befolkningen. Med dessa tre portaler är redaktionens mediala plattform betydligt större än bara med papperstidningen.

”Om lokala och regionala medier skadas skadar man också demokratin. Kvaliteten i debatten sjunker. Detta leder till en polarisering mellan elit och kverulanter, med ett mellanliggande skikt av oengagerade.”

Siegfried Matlok, chefredaktör, Der Nordschleswiger, Danmark

Tidningen har ett samarbete med *Flensburger Tagesblatt*, första sidan samt det lokala innehållet produceras lokalt medan det mera generella materialet i sin helhet tas från den tyska lokaltidningen.

Nordschleswiger får ett betydande stöd från tyska staten (2,3 miljoner euro, 66 procent av omsättningen). Stödet har inflations-

”Upphovsrättsproblematiken, som har gjort livet surt för de dansktalande i Tyskland, påminner om problemen med att få tillgång till svensk tv i Finland.”

justerats men inte ökat i takt med de behov som uppstått i och med nya medier.

Flensburg Avis på den tyska sidan utges sex dagar i veckan. Tidningen är tvåspråkig, med material på både danska och tyska. Tidningen har klarat sig bra men får även den ett betydande stöd från danska staten (45 procent av omsättningen). Den har 6 000 prenumeranter, och 23 000 läsare varje dag. Till detta kommer 3 000 unika brukare varje dag på tidningens onlineversion. Enligt läsarundersökningarna är multiplikationseffekten (antalet läsare per såld tidning) för upplagan är 3,8, vilket även internationellt sett är en hög siffra. Bland tidningarna i Danmark är motsvarande siffra 2,2 eller 2,3. Ungefär lika stor multiplikationseffekt räknar man med också i Finland.

Även Flensburg Avis överväger att i framtiden eventuellt minska på tidningsutgivningen. Tidningens chefredaktör utgår från att tidningen ska finnas på båda plattformerna, med hårda nyheter framförallt på webben medan dagstidningen allt mer kommer att utvecklas mot att bli en typ av veckotidning, med analyser, bakgrund och features. De två formerna förväntas även finna något olika kundsegment.

De två tidningarna gör även tillsammans med två andra medier ett gränsöverskridande projekt med artiklar som publiceras på tyska i Danmark och på danska i Tyskland varje lördag. Detta projekt har finansierats över en EU-stödordning inom Interreg samt med lokal finansiering och sponsoring. Tidningarna planerar att fortsätta projektet, men utan EU-stöd eftersom det blir för tungt att administrera.

Minoriteternas olika utveckling syns även i upplagesiffrorna för de två tidningarna. I motsats till Der Nordschleswiger har Flensburg Avis lyckats hålla sin upplaga på omkring 6 000 exemplar i 20 år.

Sammanfattning av medielandskapet i gränslandet Tyskland-Danmark

Gränslandet Tyskland-Danmark är till sin natur tvåspråkigt. De två minoriteternas systemstater stöder minoriteterna såväl över gränsen som direkt. Stödet över gränsen är viktigt framför allt för de två dagstidningarna som är minoriteternas språkrör och kulturella stöttepelare, men stödet från Danmark har haft betydelse också för att garantera tillgången till dansk television på tyska sidan av gränsen. Det direkta stödet från staterna till de minoriteter som verkar inom statens territorium riktar sig i huvudsak till andra områden än medierna, så som till utbildning och administration. Men produktionen av dagliga radionyheter och lokal televisionsverksamhet har fått ett visst stöd även av minoritetens värdland.

Minoriteterna är små och tvåspråkigheten är så gott som total bland dem som talar minoritetsspråket. Därför är det även naturligt att mediebruket på minoritetsspråket inte är komplett utan snarare kompletterar bruket av majoritetsspråksmedier.

Inom etermediesektorn är tillgång till grannlandstelevision viktigast. Framför allt den danska minoriteten i Tyskland ägnar mycket ansträngningar åt att trygga utbudet i alla distributionsnät och även säkra störningsfri tillgång då televisionssändningarna digitaliseras, då nya tekniska standarder för televisionsmottagning introduceras och då kabeltelevisionbolagen övergår från analog till digital teknik. Osäkerhetsfaktorerna är dock stora och minoriteten är delvis missnöjd med danska statens vilja att lösa upphovsrättsliga och tekniska frågor.

Det vore möjligt att sända dansk television över ett sändningsnät i Tyskland då en kanalplats står till förfogande, men detta har visat sig svårt att förverkliga i praktiken eftersom Danmarks Radio inte vill åta sig ansvaret för sändningar på grund av upphovsrättsliga problem och en tysk operatör åtminstone tillsvidare inte har

kunnat uppbringas. Här kunde eventuellt de lösningar för åter-sändning som har skapats i svenska Österbotten vara en modell för hur utbudet till den danska minoriteten kunde stärkas.

Den danska minoriteten i Tyskland kritiserar starkt att det krävs betalkort för att ta emot dansk satellittelevisión i Tyskland. I praktiken leder detta till att de som vill se dansk public service-tv ska betala dubbla licensavgifter, en till Tyskland och en motsvarande summa för att få tillgång till Danmarks public service-television. Kommersiell television anser representanterna för den danska befolkningen i Tyskland däremot att det är rimligt att betala för.

Upphovsrättsproblematiken, som har gjort livet surt för de dansktalande i Tyskland, påminner om problemen med att få tillgång till svensk tv i Finland – det är tydligt att problemet snarare berör små nationer som inte har en tradition av att sprida sitt språk och sin kultur långt utanför den egna statens gränser. Detta pekar på ett behov av att skapa hållbara principer för vidare-sändning av grannlandstelevision till språkliga minoriteter, en fråga som har en tydlig europeisk småstatsdimension. Tills vidare har frågorna som gäller överföring av televisionsprogram över gränsen skötts bilateralt mellan länderna, men såväl politiker som representanter för den danska folkgruppens kulturorganisationer önskar att politikerna på nordisk och EU-nivå kunde bidra till att lösa problemen.

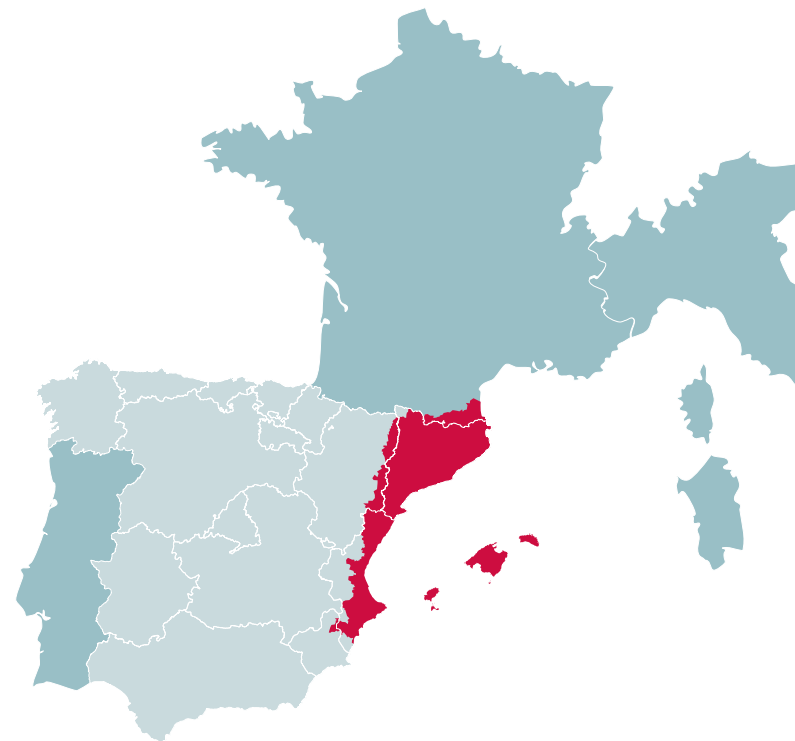
I motsats till läget för den danska minoriteten i Tyskland är tillgången på tysk television fortsatt omfattande och rätt så problemfri på den danska sidan av gränsen. Eftersom tyska public service-televisionssändningar inte kodalas krävs inte betalkort för att ta emot dem.

Den tyska språkgruppen i Danmark minskar dock i storlek, i motsats till den danska språkgruppen i Tyskland. Tyskan fick tidigare stöd av att det tyska televisionsutbudet i södra Danmark var mycket mer omfattande än det danska, men efter att dansk television avreglerades och nya kanaler växte fram ökade det

danska och engelska utbudet i regionen vilket inte har gagnat tyskans ställning.

Tidningarna står inför stora utmaningar, framförallt Der Nordschleswiger på den danska sidan, som på två decennier har tappat hälften av sin upplaga. Utmaningen att samtidigt producera tidning och webb, radionyheter och i ett eventuellt nytt projekt som planeras även tv-nyheter med samma resurser håller på att växa tidningarna över huvudet. Tidningarnas ledning överväger redan att minska antalet utgivningsdagar för tidningarna för att kunna satsa mera helhjärtat på webben. I detta ljus är oron inför de lokala public service-televisionskanalernas webbutbud förståelig. Båda tidningarnas chefredaktörer är synnerligen bestämda i sitt krav på att public service-medierna inte ska komma in på deras lokala marknad med egna motsvarigheter till webbtidningar.

Den katalanska språkgruppen i Spanien²

² Författarna tackar professor Eva Pons, University of Barcelona, för konsultativt stöd samt forskaren vid International University of Catalonia, Cristina Cullell March som utförde intervjuerna i Katalonien och även bidrog med annat forskningsmaterial till denna studie.

Minoritetens storlek i Spanien	ca 4,3 miljoner (ca 9,3 %)
Minoritetens regionala tyngd i Katalonien	Minoritet (ca 33 %)
"Kin- state" eller ensam kultur	Kin-state
Språkregim	Co-officiellt språk, territorialprincip

Katalonien ligger vid Spaniens östra kust och är en av Spaniens 17 autonoma regioner. Förutom kastilianska talas katalanska i tre spanska regioner: Katalonien, Valencia och de Baleariska öarna, som alla enligt Spaniens grundlag betraktas som autonoma regioner. Regionerna hör även till de mest tätt bebodda regionerna i Spanien. I Katalonien bor ca 7,3 miljoner invånare av vilka ca 2,4 miljoner talar katalanska, i Valencia bor ca 5 miljoner invånare av vilka ca 1,3 miljoner talar katalanska, och på de Baleariska öarna bor ca 1 miljon invånare av vilka ca 490 000 talar katalanska. Katalanska talas även i tre andra europeiska länder nämligen Frankrike, Italien och Andorra.

Tabell 1. Personer som talar katalanska och kastilianska i tre regioner

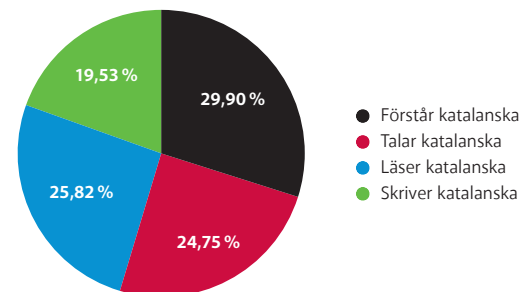
Region	Population över 14 år	Katalanska	Kastilianska
Katalonien	6 229 000	2 385 000	3 589 000
Baleariska öarna	887 000	488 000	373 000
Valencia	4 226 000	1 275 000	2 811 000

(Källa: El Barómetro de la Comunicación, 2008)

Historisk bakgrund

Det katalanska språket var länge ett förbjudet språk i Spanien. Under general Francos diktatur (1939-1975) var både språket och alla kulturella uttryck för språket förbjudna. Detta innebar bland annat att flera katalanska författare och musiker måste gå i exil. Eftersom all undervisning i katalanska också under diktaturen var förbjuden är språkkunskaperna även mycket begränsade bland dem som har fått sin skolundervisning under diktaturen. Detta har också lett till att flera katalaner i åldern 40 till 60 år inte vill skriva katalanska eftersom deras skrivkunskaper är så pass dåliga.

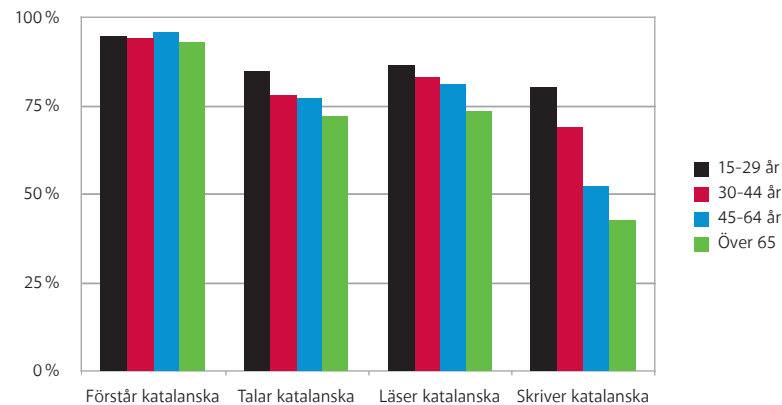
Figur 8. Språkkunskaper i katalanska i Katalonien

(Källa: Idescat, 2008)

Efter Francos död inleddes språkundervisning i katalanska igen och majoriteten av undervisningen skedde även på katalanska. De katalanska språkkunskaperna har sedan dess utvecklats såpass mycket att språket idag talas bättre än kastilianska bland ungdomar, speciellt i de katalanska regionerna.

Figur 9. Språkkunskaper i katalanska i förhållande till ålder

(Källa: Idescat, 2008)

Situationen är däremot inte den samma i Valencia där den offentliga sektorn inte i samma utsträckning skyddar språket inom skolsystemet vilket har lett till att kastilianskan har förblivit mer populär. Den valencienska regionalförvaltningen erkänner inte, trots forskarnas motsatta uppfattning, valenciaskan och katalanskan som samma språk.

”Skillnaden mellan valencienska och katalanska är mera en fråga om politik än om språk.”

Teresa Vallés, Katalansk språkspecialist, University of Catalonia

Eftersom Katalonien inte är en egen stat kan samarbete mellan regionen och andra länder i vissa fall uppfattas som stridande mot internationell lag. Detta har däremot inte hindrat Katalonien från att samarbeta med länder såsom Andorra, Sardinien och södra Frankrike (Pyrénées-Orientales) där katalanska talas. Andorra har till exempel sedan 1985 kunnat se på den katalanska public service-kanalen Televisió de Catalunya TVC. Nordvästra Sardinien har också sedan 2008 kunnat se TVC efter att TVC och Alguer TV kommit överens om samarbete. Från och med 2010, då Katalonien övergått till digitala sändningar, har även ett samarbete mellan katalanska (Catalan Audiovisual Council) och franska (French Audiovisual Superior Council) myndigheter upprättats vilket kommer att möjliggöra mottagning av ett kanalknippe genom en multiplex som förmedlar public service-television. Katalonien kan därmed klassas som att ha flera mindre gränsöverskridande samarbetsområden gentemot vilka Katalonien fungerar som ett slags storasyster, även om det i detta fall inte är fråga om en egentlig systerstat i den bemärkelse vi tidigare har använt ordet *kin-state*.

Språkregimer i Katalonien

Enligt Spaniens grundlag (Artikel 3.1, 1978) är kastilianska den spanska statens officiella språk. Alla spanska medborgare är förpliktade att kunna språket och har rätten att använda språket. Däremot framgår det även i artikel 3.2 i Spaniens grundlag att andra språk kan vara officiella i de autonoma regionerna. Statuterna som berör regionernas autonomi uppfattas ofta tillhöra de viktigaste lagliga normerna i landet.

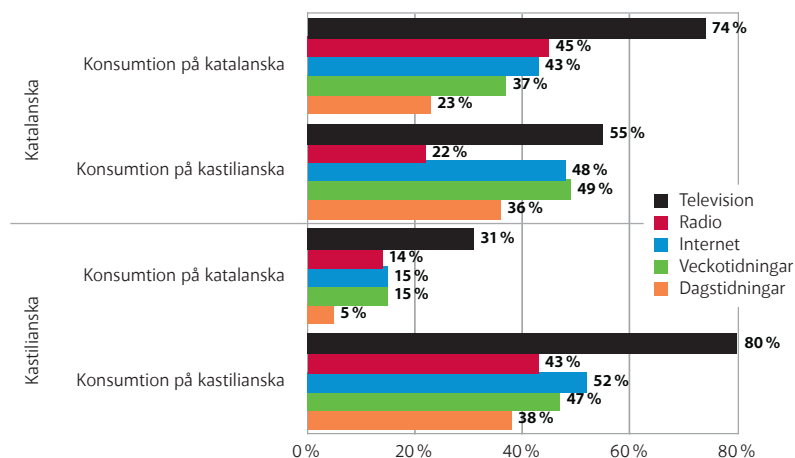
Det katalanska språket kan betraktas som ett parallellspråk, så kallat *co-officiellt språk*. Statuterna i Katalonien och de Baleariska öarna skiljer också mellan regionens eget språk och regionens officiella språk. I Katalonien klassas katalanskan både som regionens egna och officiella språk vilket innebär att språket kan talas i samröre med offentliga myndigheter och är normalt undervisningsspråk inom undervisningssystemet. En process om språkets status har dock i fyra år pågått inom högsta domstolen i Spanien vilket har medfört irritation mellan de katalanska tjänstemännen och det katalanska civila samhället.

Språkregimen i anslutning till medier garanterar rättigheten till kulturell och språklig mångfald och ska garantera rätten till en audiovisuell form av kommunikation som inkluderar program som återspeglar den kulturella och språkliga mångfalden bland medborgarna (Spanish General Law of Audiovisual Communication 7/2010). Detta innebär att Katalonien, Valencia och de Baleariska öarna ska ha rätt till extra åtgärder för att stöda språket. Denna rättighet återspeglas i den katalanska medielagstiftningen enligt vilken public servicemedier ska stöda och sprida kunskap i det katalanska språket, och enligt vilken privata medier ska sända minst 50 % av innehållet på katalanska (Catalan Audiovisual Communications Law 22/2005).

Medielandskapet i Katalonien

Det spanska mediesystemet är relativt decentraliserat. På nationell nivå domineras medielandskapet av statsägda Radio Televisio Española (RTVE) som sänder nationellt. RTVE var i monopolställning ända till 1988 då den spanska televisionsmarknaden avreglerades (Private Television Law 10/1988). Efter att kommersiella kanaler hade inlett sin verksamhet under 90-talet kritiserades RTVE starkt av den spanska takorganisationen för kommersiella medier (Spanish Union for Commercial Associated Televisions, UTECA) för sin privilegierade ställning och dubbla inkomstkällor. RTVE fick både offentligt stöd och reklamintäkter. Detta ledde bland annat till att två kommersiella tv-kanaler (Tele5 och Antena3) har sänt en klagan till Europeiska kommissionen. Debatten som klagan förorsakade ledde till att kommissionen lade upp principer för statlig finansiering inom public service (Europeiska gemenskapernas kommission, 2001).

Figur 10. Språköverskridande mediebruk bland katalanska och kastilianska publikere i Katalonien (räckvidd, %)

(Källa: El Barómetro de la Comunicación, 2008)

Figur 10 visar att de som talar katalanska konsumerar mera på kastilianska än vad de som talar kastilianska konsumerar på katalanska. Detta är typiskt för minoritetsspråkssituationer och det är intressant att mönstret upprepar sig även i denna region där katalanskan har en stark ställning som kan jämföras med ett majoritetsspråk. Jämför vi dessa resultat med motsvarande resultat i Sydtyrolen visar det på betydelsen av identitetsfaktorn och att den katalanska befolkningen i hög grad är beredd att agera tvåspråkigt, vilket den tyskspråkiga minoriteten i Italien inte är i samma utsträckning.

Efter flera expertgruppers undersökningar och utlåtanden, som bland annat har konstaterat att den nationella kanalen RTVE i och med sin gynnsamma monopolställning har burit på en "historisk skuld" och därför har ackumulerat en skuld som uppgår till 750 miljoner euro, följde Spanien Frankrikes exempel och förbjöd reklamintäkter för RTVE. Sedan första januari 2010 har all typ av reklam förbjudits på kanalen. Den inkomstförlust detta leder till för RTVE ska kompenseras med offentliga medel, och genom höjda skatter på reklamintäkter inom den privata sektorn. Huruvida dessa nya åtgärder kommer att bestå är tills vidare oklart och frågan undersöks av Europeiska kommissionen.

Public service-medier på regional nivå koncentreras kring takorganisationen FORTA (Federación de Organismos y Televisión Autonómicos). Även denna regionala organisation har satts under stor press av UTECA eftersom de regionala public service-medierna tills vidare kan få reklamintäkter trots att de har förbjudits på nationell nivå. Den fortsatta möjligheten att finansiera verksamheten med reklamintäkter uppges vara av stor vikt på grund av den mycket hårda konkurrens som råder mellan public service och privat television på regional nivå. Ifall reklamintäkterna förbjöds för public service på regional nivå skulle ingen katalansk reklam förekomma på denna nivå.

Situationen för radio på är rätt liknande. Katalanska myndigheter höll på att förbjuda reklam inom public service-radio men ändrade sig snabbt. Istället för att förbjuda reklam begränsades tiden som public service-radiokanalerna fick sända reklam till 8 minuter per timme (Catalan Audiovisual Communication Law 22/2005).

Television i Katalonien

Spanien övergick från och med april 2010 till digitala sändningar som idag omfattar 20 kanaler. Inga av dessa nationella kanaler sänder program med innehåll på katalanska trots att de nationella tv-kanalerna borde stöda och uppmuntra flerspråkigheten hos den spanska befolkningen.

De första tv-programmen på katalanska sändes under 70-talet av RTVE. Den första enspråkigt katalanska tv-kanalen Televisió de Catalunya (TVC) inledde verksamheten år 1983. Kanalen förstörde sin räckvidd till Andorra, norra Katalonien, de Baleariska öarna och till Valencia år 1985. Idag har TVC en stark ställning i Katalonien.

Andra katalanska kanaler såsom IB3 från de Baleariska öarna och den valencianska Canal 9 syns även i Katalonien med hjälp av ett bilateralt samarbetsavtal mellan regionerna. På motsvarande sätt syns även TVC på de Baleariska öarna. Nyligen har tillgången till katalansk tv däremot begränsats i Valencia på grund av att valencianska myndigheter egenmäktigt fattat beslutet att inte längre förmedla TVC:s sändningar i motsats till den lokala befolkningens önskemål. Orsaken till detta anges vara allokering av spektrum.

TVC har, i ett hårt konkurrensläge med spanska kanaler, utvecklat en roll som både public service och privat kanal. På grund av att det inte finns andra katalanska tv-kanaler har kanalen medvetet börjat agera mera som en kommersiell kanal. Detta har bland annat inneburit större fokus på underhållning och på sport. Kanalen

köpte till exempel upp rättigheterna till den europeiska Champions League 2009 i fotboll. Kanalen ser också sin roll som bevarare av det katalanska språket vilket också är orsaken till att den dubbar alla utländska filmer till katalanska. På liknande sätt sänder kanalen ingen reklam som inte är på katalanska.

“TVC är den enda operatören i Katalonien som sänder program på katalanska. Vi ser det därför som vår uppgift att också agera som en privat tv-station och investera i underhållningsprogram.”

Esther Fernández, Head of Social Responsibility, TVC

I Katalonien uppfattas inflyttningen av spankstalande immigranter som det största hotet mot språket. En omfattande immigration sker från bland annat Latinamerika och immigranterna talar huvudsakligen kastilianska. TVC har därför planerat stora satsningar i samarbete med det katalanska kultur- och undervisningsministeriet för att stöda en ny barnkanal, K3. Syftet med kanalen är att påverka de latinamerikanska barnens språkutveckling så att de även lär sig katalanska. Diskussioner om att grunda en nationell helt katalansk tv-kanal efter digitaliseringen har också förts, men hur och när detta kommer bli verklighet är tills vidare oklart.

Radio i Katalonien

I den katalanska public servicetelevisionens fotspår grundades även en katalansk radiostation, *Catalunya Ràdio* med offentlig finansiering år 1983. Den har varit marknadsledare ända till år 2009, då den passerades av den privata katalanska radiostationen *RAC1* som grundades år 2000. *RAC1* är en station som av de spankstalande betraktas som katalansk-nationalistisk. Kanalen sänder även reklam enbart på katalanska.

Även andra privata radiostationer med mindre publikandelar förekommer. Dessa privata satsningar visar att det i Katalonien går att verka på etermediemarknaden även på minoritetsspråket och vid sidan av en stark public service. Privata operatörer har även sett detta som en såväl ekonomisk som politisk nisch. Denna typ av marknad fungerar åtminstone tillsvidare inte i Finland inom etermediesektorn (Moring, 2000).

Tidningar i Katalonien

De tryckta medierna får både direkt och indirekt presstöd. Katalanska tidningar får subventioner från den katalanska statsförvaltningen och sänkt mervärdesskatt (Ebner och Rautz, 2005, 89). Tidningslandskapet i Katalonien är rikt med såväl kastilianska som katalanska dagstidningar och några lokala dagstidningar därtill.

Den äldsta tidningen, *La Vanguardia*, började utkomma på kastilianska redan 1888, men planerar nu att även starta en katalansk version. Tidningen står traditionellt nära de spansktalande intressena i regionen och är fortfarande den som säljs mest. Däremot har konkurrenten *El Periódico de Catalunya* fler läsare, inemot 750 000. Det höga antalet läsare förklaras delvis av att tidningen sedan 1990-talet kommer ut på båda språken med så gott som identiskt innehåll och finns lätt tillgänglig i restauranter och på caféer.

”Idén var att starta en dagstidning som är exakt den samma (foton, design, reklam). Den enda skillnaden är språket. Förutom språket är det svårt att se skillnader mellan tidningarna.”

Enric Hernández, Direktör, El Periódico

Tidningen är intressant med tanke på hur den kommer till. Alla artiklar skrivs på kastilianska varefter de översätts till katalanska

med hjälp av ett speciellt översättningsprogram. Det är inte tillåtet att skriva artiklar på katalanska eftersom allting ska finnas på två språk varav den katalanska versionen är den översatta.

”Tidningen presenterar ett katalanskt sätt att närma sig nyheter. Det är inte enbart frågan om språk.”

”Ideologin bakom tidningen kommer fortsättningsvis att vara mycket nationalistisk, ibland till och med separatistisk. Vår åsikt är att det finns en marknad som kan utforskas.”

Carles Ribera, Direktör, AVUI

Den katalansk-nationalistiska tidningen *Avui* utkommer, med betydande offentligt stöd, på katalanska sedan 1976. Därtill utkommer en mindre lokal tidning, *El Punt*, på katalanska.

Webb i Katalonien

Det katalanska språket är mycket utvecklat på webben och webben har även en stark regional förankring. Ett exempel på detta är .cat ändelsen istället för .es som har förekommit sedan 2005. Samtliga tidningar som har beskrivits ovan har egna webbversioner. Trots att förekomsten av public service-medier på webben på samma sätt som tv och radio har ifrågasatts förhåller sig största delen av de privata medierna i Katalonien till viss del förstående till detta. De ser public service-mediernas närvaro på internet som en nödvändig del av de moderna mediernas konvergensstrategier.

Den mest betydande framgångshistorien på katalansk webb är nyhetsforumet Vilaweb som grundades 1995. Tjänsten används dagligen av omkring 400 000 användare av vilka omkring 50 procent kommer från Barcelona, 20 procent från Valencia och 30 procent från övriga katalanska regioner.

**”Medieteknologiskt är
Katalonien långt utvecklat
och kunde erbjuda lösningar
åt andra minoriteter.”**

En viktig observation med tanke på de webbtjänster som erbjuds på katalanska är att de i stor utsträckning ses som verkande på en marknad. Man kan givetvis argumentera för att detta sannolikt beror på det stora antalet människor som talar katalanska runtom i världen. Vilaweb attraherar användare från bland annat Frankrike, Italien, Storbritannien och Chile.

Enligt Vilawebs grundare, Vicent Partal, fungerar tjänsten utan större offentlig finansiering. Enligt honom får internet i regel omkring hälften mindre stöd än traditionella tryckta medier. Partal förespråkar även public service-mediernas möjligheter att få reklamintäkter eftersom det stärker deras ekonomiska bas och sålunda även deras betydelse för språk och kultur.

”Språket är vår marknad... .. Internet har demonstrerat att det katalanska språket är en marknad. Om det inte vore så, hur förklarar man då att Google, Facebook och Apple har applikationer på katalanska?”

Vincent Partal, Grundare av Vilaweb

Sammanfattning av medielandskapet i Katalonien

Till skillnad från svenska språkområden i Finland (med undantag av Åland) fungerar i Katalonien en marknad som bär medieutbud inom alla sektorer även på minoritetsspråket, och därtill upprätthålls en omfattande public service-radio och -television på katalanska. Språklandskapet är tvåspråkigt och det finns mycket språköverskridande mediebruk inom den katalanska språkgruppen, på samma sätt som bland svenskspråkiga i södra Finland men olikt tyskspråkiga i Sydtyrolen. Därtill präglas landskapet av en tudelning mellan det katalanska och det kastilianska som ofta är starkt

ideologiskt laddad, vilket i viss mån står i strid med det tvåspråkiga beteendet hos publiken.

Till regionens särdrag hör att den bildar ett gemensamt språk-område som, utöver Katalonien inbegriper områden i Frankrike, Andorra, de Baleariska öarna och Valencia. Valenciaregionen är dock ett särproblem eftersom katalanska sändningar inte åter-sänds i regionen, uppenbart av politiska skäl.

Medieteknologiskt är Katalonien långt utvecklat och kunde erbjuda lösningar åt andra minoriteter. Automatisk översättning fungerar väl mellan språken som är rätt närstående och används rutinmässigt i tidningsproduktion. Denna teknik kunde även tillgodogöras t.ex. i översättning mellan nordiska språk. Även verksamheten på webben är unik, med det innovativa och framgångsrika webbföretaget, Vilaweb i spetsen. Företaget har lyckats lansera sin webbportal såväl i Katalonien som internationellt genom att vara tidigt ute och satsa på ett omfattande och kvalitativt högt stående utbud.

I motsats till de spanska aktörer som har haft omfattande konflikter mellan public service-medier och tidningar signalerar de katalanska medieaktörerna inte att det skulle förekomma illojal konkurrens mellan public service-sektorn och de privata medier som utkommer på katalanska. Detta trots att public service på regional nivå, i motsats till läget i Finland, även får reklaminkomster. Denna inställning tyder på att stödet till språket anses viktigare än enbart affärsintressen bland aktörer på båda sektorerna, och reklamintäkterna anses viktiga för att upprätthålla ett kvalitativt högt stående utbud på katalanska. Detta är intressant med tanke på vikten av att upprätthålla jämlig kvalitet med majoritetsspråksmedier för att medieutbudet ska kunna konkurrera. Detta igen är en förutsättning för att det strikta preferenskriteriet ska kunna försvaras. Trots hög kvalitet och goda resurser har dock även här minoritetsmedie-

utbudet svårigheter att uppfylla detta kriterium fullt ut eftersom tvåspråkigheten är så stark.

En intressant observation med tanke på svenska public service-medier i Finland är att katalansk public service-television har tagit sig dubbla roller för att kompensera för bristen på kommersiellt televisionsutbud på katalanska. På samma sätt kunde man tänka sig att finlandssvensk television, eventuellt stärkt av samarbetspartners bl.a. i Sverige, kunde ta sig en roll som går utanför den roll som traditionellt har tilldelats Rundradion. Särskilt angeläget skulle det vara att stärka inslaget av god populärkultur, som i medielandskapet i södra Finland är det svenska utbudets akilleshäla.

Slutsatser

Syftet med denna explorativa studie var att med en serie fallstudier i andra regioner i Europa söka information som kan bidra till att på sikt säkra att Finland framledes ska ha ett mångsidigt och kvalitativt högtstående svenskspråkigt medieutbud, som är både nyhets- och kulturförmedlande. Våra ursprungliga fyra forskningsfrågor kan belysas på följande sätt utifrån de samlade resultaten:

Hur representeras minoritetsspråken i medierna i de fyra regionerna?

Som väntat *representeras* minoritetsspråken i medierna i de fyra regionerna på mycket olika sätt. Det var även en avsikt med studien att finna en variation av lösningar på olika slags praktiska problem. I de två regioner där språken inte stöds av en systerstat (*kin-state*) är det entydigt att det är de egna medier som upprätthålls inom kulturen och ofta med starkt offentligt stöd som har den viktigaste rollen för att stöda minoritetsspråket och dess kultur. Så är fallet framförallt i Wales men också i Katalonien, trots befolkningens överlägsna storlek jämfört med andra minoriteter.

Den motsatta ytterligheten finner vi i gränsområdet mellan Tyskland och Danmark, där de viktigaste medierna för minoriteten är gränsöverskridande televisionskanaler. Men även där intar de lokala minoritetsspråkstidningarna en särskild roll för att organisera minoriteten. I Sydtyrolen finner vi en sällsynt och mycket väl fungerande blandning av dessa dimensioner, där såväl lokalt producerat medieutbud som gränsöverskridande medieutbud stöder

det tyska språket i regionen. Gränsöverskridande television och radio förekommer parallellt med lokalt producerade elektroniska medier, den egna tidningsvärlden är stark och dominerar minoritetens tidningsläsning, och webbanvändningen sker i hög grad på minoritetsspråket. Denna situation visar likheter med läget i svenska Österbotten och påminner mycket om medielandskapet på Åland. Det är uppenbart att denna situation sammanhänger med att regionen har stark autonomi enligt den så kallade territorialprincipen.

Vilka olika typer av medier betjänar minoriteterna i de fyra regionerna på deras eget språk?

De *olika typer av medier* som betjänar minoriteterna i de fyra regionerna på deras eget språk varierar, även de. Bara Sydtyrolen och Katalonien är lika kompletta som Svenskfinland med tanke på lokalt producerade medier, med minst en televisionskanal, radio, dagstidningar och webb på minoritetsspråket. Noteras kan att även i Sydtyrolen sänds mindre än ett helkvällsutbud lokalt producerad television på tyska, trots resurser som väl är jämförbara med de resurser som ges för finlandssvensk televisionsproduktion. Såväl Wales, med sin avsaknad av dagstidning, som gränsområdet Tyskland-Danmark, där de lokala dagstidningarna huvudsakligen står för det egna minoritetsspråkutbudet, är institutionellt inkompleta. Detta syns även i hur minoriteterna använder sina medier. ***Där det uppstår luckor i den lokala medieproduktionen söker publiken alternativa källor över språkgränsen eller, där det är möjligt, nationsgränsen. Därför är det viktigt att ett mångsidigt medieutbud på minoritetsspråket upprätthålls i alla medier och utan särskilda tilläggskostnader för publiken.***

Det är tydligt i tvåspråkiga miljöer att även små trösklar lätt leder till att publiken söker sig till utbudet på majoritetsspråket. Ett exempel på hur lätt språkgränsen överskrids fann vi i Wales

där så gott som alla är tvåspråkiga och den dominerande användningen av webben sker på majoritetsspråket engelska. Detta kan förefalla naturligt med tanke på engelskans världsdominans. Bekymmersamt är dock att beteendet går igen bland tvåspråkiga unga i södra Finland som använder webben huvudsakligen på finska och engelska. Med tanke på det mycket rika svenska medieutbud som finns på webben, framförallt i Sverige, är det en särskild utmaning att uppmuntra unga svenskspråkiga att finna fram till detta utbud även över nationsgränsen. ***Detta förutsätter, enligt vår uppfattning, att gränsöverskridande mediebruk från Sverige uppmuntras även mera allmänt, eftersom det förefaller som om bruket av ett medium på ett språk påverkar bruket av andra medier på detta språk.***

I gränsområdet Tyskland-Danmark ställs problemen med gränsöverskridande televisionsutbud på sin spets. Framförallt den danska minoriteten i Tyskland har haft svårigheter att försvara den tillgång till television från Danmark som kulturen uppenbart är beroende av. Problemet upplevs också i Sydtyrolen inom vissa mediasektorer (framförallt sportsändningar), trots att man där har lyckats lösa en del av svårigheterna med speciella avtal om rättigheten att motta gränsöverskridande television och radio. Detta problem har man kunnat lösa i Österbotten, dock med en tilläggskostnad för tittarna. Problemet pockar fortfarande på en lösning i södra Finland. Den europeiska kungstanken om medier utan gränser är på många håll satt ur spel. Vi anser att en gemensam aktion på nordisk och EU-nivå är nödvändig för att lösa problem som gäller såväl upphovsrätt som sändningsteknik och mottagarstandarder. ***Målet bör vara att göra de nordiska grannländernas tv-program lätt tillgängliga.***

Vilka verksamhetsformer har minoritetsmedierna i de fyra områdena?

De *verksamhetsformer* som minoritetsmedierna tyr sig till i de fyra områdena visar en intressant variation. I Sydtyrolen, Katalonien och Wales har man på olika sätt lyckats värna om speciella kvalitetssatsningar med tanke på framförallt televisionsutbudets konkurrenskraft. I Wales är lösningen en överlägset stor offentlig finansiering. Där, liksom i Katalonien på regional nivå, accepterar även de privata mediernas representanter att public service stöder sig på reklaminkomster för att garantera kvalitet. Katalansk public service söker sig aktivt in på en kommersiell marknad även i sin programstrategi. I Sydtyrolen har den lokala televisionsproducenten självmant begränsat televisionssändningarnas kvantitet för att upprätthålla kvaliteten i det lokala innehållet. Detta tycks vara en lyckad satsning i den miljö då sändningarna är marknadsledande inom den tyskspråkiga befolkningen trots ett stort utbud av andra tyskspråkiga televisionskanaler som sänds från andra kringliggande länder (Tyskland, Österrike och Schweiz). I ett finlandssvenskt perspektiv har frågan om t.ex. sponsoreringsprogram sända i public service-television väckts. ***Exempel från andra europeiska länder visar att minoriteter kan ges särbehandling i förhållande till finansieringsregler som gäller public service.***

Det är uppenbart att minoritetsspråksmediernas kvalitet är en synnerligen viktig fråga när man vill främja medierna på det egna språket. Den viktigaste konkurrenten är härvidlag majoritetsspråket och i vissa fall (som i södra Danmark) engelskan. Kvaliteten i minoritetsspråksmedierna uppfattas som såpass väsentlig att den bör upprätthållas även om det sker på bekostnad av kvantitet. Utbudets kvalitet uppfattas också som viktigare än intern konkurrens mellan minoritetsspråksmedierna, eftersom huvudkonkurrenterna inte finns bland dessa. ***Det är i ljuset av vår studie viktigt att upprätt-***

hålla alla typer av medier, och ett stort spektrum av mediegenrer på minoritetsspråk.

En annan observation som är gemensam för alla de regioner som vi har besökt är att sändningsrätten för sportevenemang är en synnerligen viktig fråga. Sporten lockar ofta publik över såväl nationella gränser som språkgränser och minoriteternas medier kan locka en publik som inte annars skulle intressera sig för programmen. Problemet får litet olika karaktär i olika regioner. Viktigt är att problemen med sändningsrättigheter måste lösas för det programutbud som produceras på minoritetsspråk. I vissa fall, som t.ex. i Wales, har televisionskanalen lyckats locka till sig en anseelig tilläggs publik genom en skicklig hantering av denna fråga. ***Finns det även i Finland ännu outnyttjade möjligheter att i de regioner där finlandssvenskarna lever erbjuda idrottsevenemang som skulle intressera över språkgränsen?***

Svenskspråkiga medier i Finland i fallstudiernas perspektiv

De fyra fallstudierna rapporteras och sammanfattas alla skilt för sig och ett sammandrag presenteras i den inledande sammanfattningen. Några centrala frågor förtjänar dock att än en gång poängteras.

Svenskfinland som medielandskap kan inte utvecklas isolerat från den övriga världen. Folk kommer även i framtiden att söka sina medier allt mer gränsöverskridande och globalt. Utmaningen för det svenska språket i Finland är att de svenskspråkiga medierna i högre grad än tidigare agerar gränsöverskridande. Detta innebär att vi måste utgå från det svenska språkområdet som helhet som den resurs på vilken språket bygger. Vidare måste kvaliteten på det som erbjuds vara tillräckligt hög. Detta kan underlättas om medierna i samarbete kan bidra till att skapa tillräckligt bra och mångsi-

diga innehåll som klarar sig i en allt starkare konkurrens om en allt mer tvåspråkig publik. Samarbetet kan ske såväl över mediegränser som över språkgränser och nationsgränser. ***De svenska mediernas kvalitet är en avgörande fråga med tanke på möjligheten att försvara positionen i en tvåspråkig miljö. Kvaliteten är dock ett svårfångat begrepp som borde ägnas mera uppmärksamhet uttryckligen utifrån sådana kvalitetskrav som publiken ställer.***

Däremot visar erfarenheterna från våra studier klart att det inte går att lotsa mediebetendet från en typ av medium till ett annat. Saknas dagstidningar, som i Wales, så räcker det inte med att grunda en webbtidning. Tidningsläsningen kommer till väsentlig del att ske på engelska. Motsvarande kompletterande mediestrukturer fann vi i Tyskland och Danmark där det gränsöverskridande televisionsutbudet kompletterar konsumtionen av majoritetsspråksmedier som produceras i det egna landet. ***De många medieplattformar som upprätthålls på svenska i Finland idag är alla viktiga och så långt det är möjligt skall de försvaras, även om innehållet delvis produceras gemensamt.***

Mediernas gränser förskjuts i den nya medievärlden. Vi fann intressanta exempel på hur mediehusen till exempel i Wales har gått in för att producera bland annat läromedel och olika former av service på webben vilket tidigare har varit förbehållet skolor, myndigheter och serviceföretag. I denna studie har vi inte kunnat gå närmare in på att studera dessa lösningar, men vi ser tecken på motsvarande utveckling även hos oss. ***Med den starka tredje sektor som finns i Svenskfinland kunde det vara värt att speciellt satsa på sådana lösningar och då söka sig till andra regioner i Europa där sådana lösningar finns för att lära sig mera.***

I den snabbt föränderliga värld där även de svenska medierna i Finland ständigt måste anpassa sig uppstår frågan om vad som händer ifall vårt mediesystem skakas i grunden. Ett sådant perspektiv är att tidningarnas ekonomiska funktionsduglighet kraftigt redu-

ceras då läsningen övergår till webben som inte genererar ekonomiska förutsättningar för journalistik på samma sätt som tidningsverksamhet gör. I en sådan situation skulle den finlandssvenska tidningsvärlden krympa utan att alternativa svenska medieutbud med kommersiell lönsamhet skulle ersätta den. Ett annat ödesdigert perspektiv är att verksamhetsförutsättningarna för Rundradion som institution begränsas betydligt, på ett sätt som allvarligt skadar förutsättningarna för att upprätthålla svensk etermedieproduktion. Ett tredje är att mediebeteendet på webben mera allmänt i Svenskfinland börjar likna det som för närvarande är utbrett bland unga tvåspråkiga i södra Finland som i huvudsak rör sig på finska och engelska webbplatser.

Vi har inga färdiga svar på hur sådana situationer ska hanteras om de uppstår. Däremot vill vi peka på de möjligheter som finns i samarbetet över mediegränserna och över nationsgränserna i ljuset av de möjligheter tekniska innovationer erbjuder. Ovan har vi visat exempel på hur gränser håller på att suddas ut i olika delar av Europa. Vi har också visat på problem som ännu kvarstår och som pockar på lösningar i internationellt samförstånd. *Hanteringen av framtidsutmaningarna som möter de svenska medierna i Finland kräver aktiva insatser på de internationella arenorna, de nordiska såväl som de europeiska, av såväl politiker som aktörer inom mediefältet.*

De vidare perspektiv vi efterlyser måste självfallet kombineras med en utgångspunkt i det lokala, som i varje medielandskap har sin självskrivna plats. Det svenska i Finland är regionalt uppdelat, vilket är naturligt i ett land med stora geografiska avstånd. Samtidigt upprätthåller svenskarna i Finland många nätverk som engagerar människor på gräsrotsnivå och bidrar till en samhörighet som även bör avspeglas i medierna. Våra observationer i alla regioner, men kanske främst i Sydtyrolen och i tidningslandskapen i gränsområdet mellan Tyskland och Danmark, visar på vikten av att

”I ett finlandssvenskt perspektiv har frågan om t.ex. sponsorering av program sända i public service-television väckts. Exempel från andra europeiska länder visar att minoriteter kan ges särbehandling i förhållande till finansieringsregler som gäller public service.”

de lokalt producerade medierna upprätthåller sin lokala förankring och relevans. *Den lokala förankringen är också de finlands-svenska mediernas unika utgångspunkt som ingen annan kan ersätta.*

Centrala frågor som denna studie väcker är huruvida det finns en möjlighet att utnyttja det gränsöverskridande medieutbudet, framförallt inom televisionen, bättre även i södra Finland för att stärka graden av institutionellt komplett medieutbud och öka användningen av medier på svenska. Det är också viktigt att tänka in det gränsöverskridande svenska medieutbudet i helheten, samt att utveckla strategier för att lotsa publiken inom ett svenskt språkrum över nationsgränserna. Vi frågar oss också om inte en högre grad av gemensam produktion kunde vara möjlig för att trygga kvaliteten på innehållet. Genom att samproducera material inte bara inom de nuvarande medieföretagen utan även mellan dem och kanske i nya konstellationer med andra mediehus i Finland och i Sverige kunde man samtidigt konkurrera i kvalitet mot medieutbudet på majoritetsspråket och det internationella medieutbudet. ***En ledande princip kunde vara att betrakta den särskilda insats som finlandssvenska medier bidrar med i ett större perspektiv, som en del av en svensk språkfamilj till vilken även vi hör. Detta kunde även göra det svenska i Finland mer intressant över språkgränsen, samtidigt som vi kan bidra till att bättre föra ut Finland i en nordisk miljö.***

Referenser

- Alcock, E. (2001) *The South Tyrol Autonomy*. Bozen: Autonome Provinz Bozen – Südtirol
- Allardt, E. och Starck, C. (1981) *Språkgränser och samhällsstruktur: Finlands-svenskarna i ett jämförande perspektiv*. Stockholm: Almqvist & Wiksell förlag.
- ASTAT (2005) *Erhebung der Radio- und Fernsehgewohnheiten in Südtirol*. Bozen: Landesinstitut für statistik – ASTAT
- ASTAT (2008) *Südtirol in Zahlen*. Bozen: Landesinstitut für statistik – ASTAT
- Autonomous Provinz Bozen (2009) *South Tyrol in figures*. Rep 8 – Provincial Statistics Institute
- BBC (2006) *Strategic Partnership Deed of Agreement between BBC and S4C*. [Tillgänglig: http://www.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/regulatory_framework/other_activities/s4c_strategic_partnership.pdf] (22.3.2010)
- BBC (2009) *2008/2009 Management Review BBC Wales*. [Tillgänglig: http://downloads.bbc.co.uk/wales/info/2009/review_management_2009.pdf] (23.3.2010)
- Beaufort Research (2005) *Living lives through the medium of Welsh*. [Tillgänglig: http://www.s4c.co.uk/abouts4c/corporate/pdf/e_WelshLivesSummaryReport.pdf] (17.3.2010)
- Befolkningsregistercentralen (2010) Fickfakta 2009. [Tillgänglig: [http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/home.nsf/files/Taskutieto_2009/\\$file/Taskutieto_2009.pdf](http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/home.nsf/files/Taskutieto_2009/$file/Taskutieto_2009.pdf)] (14.5.2010)
- Bonell, L. och Winkler, I. (2006) *Südtirols Autonomie. Beschreibung der autonomen Gesetzgebungs- und Verwaltungszuständigkeiten des Landes Südtirol*. Bozen: Südtiroler Landesregierung
- Busch, B. (2001). The Virtual Village Square. Media in Minority Languages in the Process of Media Diversification and Globalization – an Example from Southern Carinthia (Austria). I boken: Moseley, C, Ostler, N. och Ouzzate, H. (red.) *Endangered Languages and the Media. Proceedings of the Fifth Conference of the Foundation for Endangered Languages (FEL)*, Agadir, Morocco 20-23 September 2001 (Sid. 35-39)
- Busch, B. (2004) *Sprachen im Disput: Medien und Öffentlichkeit in multilingualen Gesellschaften*. Klagenfurt: Drava Diskurs

- Carlsson, U. och Harrie, E. (red.) (2001) *Media trends 2006 in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden*. Nordic Media Trends 6. Göteborg: Nordicom.
- Cormack, M. (2007) Introduction: Studying Minority Language Media. I boken: *Minority Language Media. Concepts, Critiques and Case Studies*. Clevedon: Multilingual Matters (Sid. 1 – 16)
- Council of Europe (1992) *European Charter for Regional or Minority Languages*. Strasbourg.
- Council of Europe (1995) *Framework Convention for the Protection of National Minorities*. Strasbourg.
- Council of Europe (2002) *Application of the Charter in Germany*, ECRML (2002) 1
- Council of Europe (2004) *Application of the Charter in Denmark*, ECRML (2004) 2
- Dyfrig, R., Jones, E. och Jones, G. (2006) *The Welsh Language in the Media*. Aberystwyth: Mercator Media Monographs.
- Ebner, T. och Rautz, G. (Red.) (2005) *Minority Dailies Association MIDAS*. European Association of Daily Newspapers in Minority and Regional Languages 2001-2005. Bozen: Althesia
- ECMI (2010) *Bonn-Copenhagen Declarations* [Tillgänglig: www.ecmi.de/7/2004/10/07/Bonn-Copenhagen-Declarations.php] (14.5.2010)
- El Barómetre de la Comunicació i la Cultura (2008) *La llengua en els consums mediàtics*. (Language and media consumption) Barcelona: Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura.
- Europeiska gemenskapernas kommission (2001) *Kommissionens meddelande om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på radio och TV i allmänhetens tjänst*. [Tillgänglig: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/reform/broadcasting_communication_sv.pdf] (11.5.2010)
- Europeiska gemenskapernas kommission (2006) *Den femte rapporten från kommissionen till rådet, europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén om tillämpningen av direktiv 89/552/EEG "Television utan gränser"*. Bryssel: KOM(2006) 49 slutlig
- Finnpanel Oy/Tv-mittari, KRT/Svenska YLE 2009
- Fishman, J. (2001). From Theory to Practice (and Vice Versa): Review, Reconsideration and Reiteration. I boken: Fishman, Joshua A. (ed.) *Can Threatened Languages Be Saved? Reversing Language Shift, Revisited: A 21st Century Perspective*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd. (Sid. 451-483.)
- Grin, F. (2003) *Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional and Minority Languages*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Grin, F. och Moring, T. (2002) *Support for Minority Languages in Europe. Slutrapport från Europeiska Kommissionens projekt*. [Tillgänglig: http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc639_en.pdf] (4.12.2009)
- Grin, F. och Vaillancourt, F. (1999) *The Cost-effectiveness of Evaluation of Minority Language Policies: Case Studies in Wales, Ireland and the Basque Country*. European Centre for Minority Issues Monograph No. 2. Flensburg: European Centre for Minority Issues.
- Hourigan, N. (2007) *Minority Language Media Studies: Key Themes for Future Scholarship*. I boken: Cormack, M. och Hourigan, N. (Red.) *Minority Language Media. Concepts, Critiques and Case Studies*. Clevedon: Multilingual Matters (Sid. 248 –265)
- Idescat (2008) *Enquesta d'usos lingüístics de la població* (Survey on linguistic uses of the population) Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Kommunförbundet (2010) Allmän statistik regionvis. [Tillgänglig: <http://hosted.kuntaliitto.fi/skriptit/tilastot/alu tietopankki/ElevSv.asp>] (14.5.2010)
- Mercator Media (2009) *Mercator Media database of minority language media companies, organizations and institutions*. [Tillgänglig: <http://www.aber.ac.uk/cgi-bin/user/merwww/index.pl?rm=content;content=10;lang=1>] (10.3.2010)
- Moring, T. (2000) *Minority Broadcasting in Scandinavia*. Communications: The European Journal of Communication Research. Vol. 25, (2), 2000. Berlin: Quintessenz Verlag. (Sid. 187-207)
- Moring, T. (2007) *Functional Completeness in minority Language Media*. I boken: Cormack, M. och Hourigan, N. (Red.) *Minority Language Media. Concepts, Critiques and Case Studies*. Clevedon: Multilingual Matters (Sid. 17-33)
- Moring, T. (2008) *Minority Media in a New Media landscape*. The 4th Nordic Readings. Nordic Media in Terms of Globalisation
- Moring, red., I tryck, *Slutrapport från projektet Bilingualism, Identity and the Media (BIM) 2008-2010*.
- Moring, T. och Dunbar, R. (2008) *The European Charter for Regional or Minority Languages and the media*. Regional or Minority Languages, No. 6. Strasbourg: Council of Europe.
- Moring, T. och Nordqvist, A. (red.) (2002) *Svenska medier i Finland*. SSKH Skrifter Nr 13. Helsingfors: Forskningsinstitutet, Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet
- Mykkänen, J. (2001) *Eliittihaastattelu*. *Politiikka* 43:2 (Sid. 108-127)
- Nordqvist, A. (2002) *Tvåspråkiga finlandssvenskars radio- och TV-bruk*. I boken: Moring, T. och Nordqvist, A. (red.) (2002) *Svenska medier i Finland*. SSKH Skrifter Nr 13. Helsingfors: Forskningsinstitutet, Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet. (Sid. 151-175)
- Oberrauch, S. (2006) *Ethnischer Proporz und Arbeitsvermittlungsvorrang. Südtiroler Minderheitenschutz und Arbeitnehmerfreizügigkeit in der EU*. Innsbruck: Studa Universitätsverlag

- Office of National Statistics (2008) *Mid year Estimates*. [Tillgänglig: <http://www.statistics.gov.uk/statbase/product.asp?vlnk=15106>] (14.5.2010)
- Rapport om svenskans ställning i Finland (21.1.2009), Finlands svenska tankesmedja Magma, Helsingfors. [Tillgänglig: http://www.magma.fi/images/stories/reports/rapport_090121_svenskan.pdf] (8.5.2010)
- Schöpflin, G. (2000) *Nations, Identity, Power: The New Politics of Europe*. London: C. Hurst & Co.
- S4C (2008) *Annual Report 2008*. [Tillgänglig: http://www.s4c.co.uk/abouts4c/annualreport/e_index.shtml] (18.3.2010)
- Tandefelt, M. och Finnäs, F. (2007) Language and demography: historical development. *International Journal of the Sociology of Language* 187/188 (2007) (Sid. 35-54)
- Welsh Assembly Government (2008a) *Population of Wales an Overview*. [Tillgänglig: <http://www.statswales.wales.gov.uk/TableViewer/document.aspx?ReportId=10475>] (8.3.2010)
- Welsh Assembly Government (2008b) *The Welsh Language Use Surveys 2004-2006*.
- Tydfil: Stephens and George Print Group
- Welsh Assembly Government (2009) *Welsh speakers by unitary authority, sex and age*. [Tillgänglig: <http://www.statswales.wales.gov.uk/ReportFolders/reportFolders.aspx>] (1.12.2009)
- Welsh Language Board (2006a) *S4C's Welsh Language Scheme*. [Tillgänglig: http://www.s4c.co.uk/abouts4c/corporate/pdf/s4c_language_scheme.pdf] (18.3.2010)
- Welsh Language Board (2006b) *BBC's Welsh Language Scheme*. [Tillgänglig: http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/policies/welsh_language/welsh_language_scheme.pdf] (23.4.2010)
- Welsh Language Board (2008) *Welsh Language Use Surveys (2004-2006)*. Cardiff: Stephens and George Print Group
- Vincze, L. (2010, I tryck) Finlandssvensk medieanvändning i ett jämförande perspektiv. I boken: *Svenskan i Finland* 12.

Lagar och förordningar

- Acts of the Union 1542
- Broadcasting Act 1980
- Catalan Audiovisual Communications Law 22/2005
- Constitutional Act 3/2001
- Minority Languages Act 482/99
- Private Television Law 10/1988
- Public radio and television broadcasting Act 103/75
- Spaniens grundlag 1978
- Spanish General Law of Audiovisual Communication 7/2010
- Språklagen (2003/423)
- Television Act 1954
- Welsh Courts Act 1942
- Welsh Language Act 1967
- Welsh Language Act 1993
- Welsh Language Act 1993

Bilaga 1.

Intervjuade personer

SYDTYROLEN

- 3.2.2010 EURAC Koordinator Günther Rautz, Bozen, Italien
- 3.2.2010 RAI Sender Bozen, Koordinator Dr. Markus Perwanger, Bozen, Italien
- 4.2.2010 RAS Rundfunk Anstalt Südtirol, Direktör Dr. Ing. Georg Plattner, Bozen, Italien
- 4.2.2010 Dolomiten, Chefredaktör Toni Ebner, Bozen, Italien
- 5.2.2010 Südtirol Landtag, Dr. Martha Stocker, Bozen, Italien

WALES

- 17.3.2010 Welsh Language Board, Chief Executive Meirion Jones, Cardiff, Storbritannien
- 17.3.2010 NPLD, Project Officer Catrin Edwards, Cardiff, Storbritannien
- 17.3.2010 NPLD, Project Coordinator Heledd Daniel, Cardiff, Storbritannien
- 17.3.2010 S4/Cymru, Head of Corporate Affairs Tim Hartley, Cardiff, Storbritannien
- 18.3.2010 BBC Wales, Head of programming Keith Jones, Cardiff, Storbritannien
- 19.3.2010 Cardiff University, Welsh Department, Dr. Diarmait Chiost, Cardiff, Storbritannien

TYSKLAND/DANMARK

- 16.3.2010 Offener Kanal och Åberå Lokal TV, Kanalleiterin Tanja Zimmer, Offener Kanal, Tyskland, samt ordförande Holger Hansen, Aabenraa Lokal TV – ATV) och journalist Poul Olsen (ATV) Danmark
- 16.3.2010 Der Nordschleswiger, chefredaktör Siegfried Matlok, Åbenrå/Apenrade, Tyskland
- 17.3.2010 Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), Lantdagsledamot och gruppordförande Anke Spoorendonk, Kiel, Tyskland

- 18.3.2010 Bund Deutscher Nordschleswiger, generalsekreterare Uwe Jessen och kommunikationschef Harro Hallmann, Åbenrå/Apenrade, Danmark
- 18.3.2010 Folketingsledamot Bente Dahl, Radikale Venstre, Köpenhamn, Danmark (intervju per telefon)
- 19.3.2010 Sydslesvigsk Forening, konsulent Simon Faber, Flensburg/Flensburg, Tyskland
- 19.3.2010 Flensburg Avis, chefredaktör Bjarne Lønborg, Flensburg/Flensburg, Tyskland

KATALONIEN

- 21.4.2010 RAC 1, Jona Maria Morros, Barcelona, Spanien
- 22.4.2010 TV 3, Esther Fernández, Head of Social Responsibility, Barcelona, Spanien
- 26.4.2010 FUNDACC, Joan Sabaté, Barcelona, Spanien
- 26.4.2010 AVUI, Direktör Carles Ribera, Barcelona, Spanien
- 26.4.2010 Vilaweb, Vincent Partal, Grundare, Barcelona, Spanien
- 27.4.2010 CAC, Joan Barata, Barcelona, Spanien
- 27.4.2010 El Periódico, Enric Hernández, Barcelona, Spanien

Bilaga 2.

Sammanfattning av fallstudierna

Fallstudier	Finland Svenskfinland	Storbritannien Wales	Italien Sydtyrolen	Danmark Sønderjylland	Tyskland Schleswig- Holstein	Spanien Katalonien
Variabler						
Minoritetsspråk	Svenska ¹	Kymriska	Tyska	Tyska	Danska	Katalanska
Minoriteternas storlek	290 000/5,3 milj. 5,4% i Finland ²	588 000/61 milj. 1% i Storbritannien	350 000/60 milj. 0,6% i Italien	12-15 000/ 5,5 milj. 0,01-0,02% i Danmark	50 000/82 milj. 0,06% i Tyskland	4,3 milj./46 milj. 9,3% i Spanien
Minoriteternas regionala tyngd	Nyland 7,3 % Österbotten 50,9 % ³	588 000/2,9 milj. 20 % i Wales	350 000/500 000 70 % i Sydtyrolen	12-15 000/260 000 5-6 % i Sønderjylland	50 000/3 milj. 1,6 % i Schleswig- Holstein	2,4 milj./7,3 milj. 33 % i katalonien
Kin-state eller ensam kultur	Kin-state	Ensam kultur	Kin-state	Kin-state	Kin-state	Kin-state
Språkregim	Nationalspråk	Officiellt språk Territorialprincip	Officiellt språk Territorialprincip	Inte officiellt Individualprincip	Inte officiellt Individualprincip	Co-officiellt språk Territorialprincip

¹ Nationalspråk i minoritetställning

² Källa: Befolkningsregistercentralen, 2010

³ Källa: Kommunförbundet, 2010

MAGMA

Magma är en partipolitiskt obunden tankesmedja med upp-
gift att identifiera, analysera och bilda opinion kring frågor
med relevans för det svenska och tvåspråkigheten i Finland.

Magma genomför utredningar, konsekvensbedömningar,
opinionsmätningar och riskanalyser. Utredningarna presen-
teras utförligt på Magmas webbplats; www.magma.fi.

På Magmas webbplats finns också kolumner, artiklar,
pressöversikt och debatt.

KONTAKTUPPGIFTER

Nils Erik Forsgård, chef för Magma

E-post: nilserik.forsgard@magma.fi, telefon 050-3386963

Olav S Melin, ansvarig för samhälls- och medierelationer

E-post: olav.melin@magma.fi, telefon 040-3517325

Björn Sundell, ansvarig för samhällsanalys och utredningar

E-post: bjorn.sundell@magma.fi, telefon 050-5947550

Linda Kaseva, assistent

E-post: linda.kaseva@magma.fi, telefon 044-3785627

Besök gärna www.magma.fi för att få veta mer om tankes-
medjan och för att delta i diskussionen.

Det sammanhållande kittet

- en studie av minoritetsmedier i Europa

Nya medier utsätter de gamla för hård press samtidigt som internet erbjuder radikalt förändrade möjligheter till informationsförmedling och kommunikation. Sparåtgärder påverkar mediernas kvalitet. Utbudet av underhållning och sport blir alltmer globalt. Användarnas språklojalitet på webben är mindre än inom traditionella medier. Allt detta bidrar till att minoritetsmedierna riskerar att förlora en del av sin publik.

Tankesmedjan Magma:s studie utgår från situationen inom såväl public service som kommersiella medier. Studien visar hur minoritetsmedier på olika håll reagerat på de senaste årens tekniska och ekonomiska utmaningar. Det finns minoriteter i Europa som krymper, medan andra växer med hjälp av privata och offentliga satsningar som stärker minoritetspråket. I den processen spelar medierna en viktig roll.

Materialet i denna studie av Wales, Sydtyrolen, gränslandet mellan Tyskland och Danmark samt Katalonien antyder att alla regioner har sina specifika problem men också klara styrkefaktorer. Genom att studera erfarenheterna i regioner med olika utgångspunkter och jämföra dem med Finland vill Magma bidra till att på sikt säkra ett mångsidigt och kvalitativt högt stående medieutbud i Svenskfinland.

Magma-studie 3 • 2010

ISBN 978-952-5864-09-0

9 789525 864090